I ist za koristi delavskega ljudstva. Delavci so opravičeni do vsega kar producirajo.

This paper is devoted to the interests of the working class. Workers are entitled to all what they produce.

PROLETAREC

Entered as second-class matter, Dec. 5, 1907, at the post office at Chicago Ill. under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Office: 4008 W. 31. Str., Chicago, Ill.

"Delavci vseh dežela, združite se!"

PAZITE!

na številko v oklepaju, ki se nahaja poleg vašega naslova, prilepljenega spodaj ali na ovitku. Ako je številka (522) tedaj vam s prihodnjo številko našega lista poteče naročnina. Prosimo, ponovite jo takoj.

ŠTEV. (NO.) 521. SLOVENSKO GLASILO JUGOSLOV. SOCIALISTIČNE ZVEZE. CHICAGO, ILL., DNE 4. SEPTEMBRA, (SEPTEMBER) 1917. LETO (VOL.) XII.

Predsednik Wilson in papež.

Ko smo pisali zadnji članek o papeževi mirovni noti, nam ni moglo biti znano mnenje predsednika Wilsona in stališče ameriške vlade sploh, ker nimamo stikov z Belo hišo v Washingtonu. Tudi drugi slovenski listi jih nimajo, dasi se nekateri izmed njih radi postavljajo, kakor da jih prihaja predsednik vpraševat za svet, preden stori kakšen korak.

Kaj poreče Wilson na papežev predlog, ni menda vedel nihče razun nekaterih oseb, ki imajo po svojem uradnem položaju dovolj tesne stike s prvim eksekutivnim uradnikom te dežele. Časopisje je moglo soditi le po splošnem položaju in po tem, kar se more javno opazovati. Prav na podlagi tega smo dejali, da ne daje papeževo posredovanje mnogo upanja za mir.

Ni bilo treba dolgo čakati, pa je prišlo potrdilo. Ameriška vlada je dala papežu odgovor, ki ga je sestavil Wilson sam. Ta odgovor odklanja mir v tistem zmislu, v katerem ga je predlagal papež, in s tem je vsa Vatikanova akcija takorekoč pokopana.

Amerika spada med zadnje dežele, ki so vstopile v vojno, torej med tiste, ki bi še najlože uvaževale miroven predlog, če bi bil ta sam na sebi primeren. Povrh tega so Zedinjene države vsaj za sedaj le z Nemčijo faktično v vojni in tudi vsled tega glede na mirovna posredovanja v ugodnejšem položaju, kakor dežele, ki se bojujejo že dolgo in imajo vojno z vsemi državami nasprotne koalicije.

Ako zametuje Amerika papežev predlog, se iz tega brez težave lahko izvaja, da ga tembolj gotovo zavržejo njene zaveznice; ne vemo, če se je ameriška vlada kaj posvetovala in dogovorila z ostalimi zavezniki glede na odgovor, toda naj se je ali ne — po odklanjajočem stališču Zedinjenih držav se lahko sklepa, da bo stališče ostalih zaveznikov enako.

S čim pa utemeljuje Wilson svojo odklonitev?

Predsednikov odgovor,

podpisan in odposlan od državnega tajnika Lansinga, se glasi:

Njegovi svetosti, papežu Benediktu XV.

Potrjujoč poslanico Vaše svetosti vojskujočim se narodom, datirano z dne 1. avgusta 1917, me poziva predsednik Zedinjenih držav, da Vam izročim sledeči odgovor:

Vsako srce, ki ni vsled te grozne vojne zaslepljeno in zakrknjeno, mora biti ginjeno od tega gorečega apela njegove svetosti papeža, mora čutiti dostojanstvo in moč človečanskih in plemenitih nagibov, ki so vodili do njega in mora vroče želeti, da bi mogli nastopiti pot miru, ki jo tako zgovorno kaže.

Toda bilo bi jo blazno nastopiti, če ne vodi v resnici do cilja, ki ga on predlaga. Naš odgovor mora biti utemeljen v resnih dejstvih in v ničemer drugem ne.

Česar si papež želi, ni le ustavitev orožja; on želi stalen in trajen mir. Take agonije ne sme svet še enkrat preživeti, in to, kar nas more zavarovati proti njej, mora biti stvar zelo trezne razsodbe.

Njegova svetost predlaga v jedru, da naj se vrnemo v status quo ante bellum (v položaj, kakršen je bil pred vojno), in da sledi potem splošno odpuščanje, razoroženje in sporazum narodov, osnovan na principu razsodišča; da bi se s podobnim sporazumom uvedla svoboda morja in da bi se teritorijalne zahteve Francije in Italije, zamotani problemi balkanskih držav in obnovitev Poljske prepustili takim mirovnim ustanovam, ki bodo morda mogoče ob novem razpoloženju takega miru, pri čemer naj bi se jemal dolžni ohzir na aspiracije narodov, za katerih politično usodo in pridružitev gre.

Očitno je, da se ne more ne en del tega programa uspešno izvesti, ako ne poda obnovitev statusa quo ante popolne in zadovoljive podlage zanj.

Namen te vojne je, da se rešijo svobodni narodi sveta grožnje in dejanske sile velikega vojaškega aparata, obvladanega od neodgovorne vlade, ki je s tajnim namenom, da nadvlada svet, nastopila izvršitev tega načrta brez ozira na posvečene obveznosti pogodb ali na davno uvedeno prakso in dolgo spoštovana načela mednarodnega ravnanja in časti; ki si je izbrala dobo za vojno; ki je izvedla udarec naglo in brutalno; ki se ni ustavila pred nobeno zapreko zakona ali usmiljenja; ki je poplavila ves kontinent z veletokom krvi — ne le krvi vojakov, temveč tudi krvi nedolžnih žen in otrok in brezmočnih revežev, in ki stoji sedaj, ustanovljena ali ne poražena, kot sovražnica zoper štiri petine sveta.

Ta sila ni nemški narod. Ta sila je brezobzirni gospodar nemškega naroda. Naša stvar ni, da bi preiskavali, kako je ta veliki narod prišel pod njegovo kontrolo ali se z začasno vnemo podvrgel nadvladi njegovih ciljev; pač pa je naša stvar, da poskrbimo, da ne bo ostali del sveta nadalje prepuščan njegovemu postopanju.

Ako bi se s tako silo ravnalo na podlagi načrta, ki ga predlaga papež, bi to, kolikor moremo spoznavati, obsegalo obnovitev njene moči in njenega nastopanja; to bi povzročilo potrebo, da bi se ustanovila trajna sovražna kombinacija narodov proti nemškemu ljudstvu, ki je njen instrument, in bi imelo za posledico, da bi se prerojena Rusija prepustila intrigam, vsakovrstnim spletkarskim vplivom in gotovi protirevoluciji, katero bi poizkušal ves tisti zlokobni vpliv, katerega je nemška vlada zadnje čase navadila svet.

Ali se more osnovati mir na obnovitvi njene moči ali na kakršnikoli častni besedi, ki bi jo mogla dati v spravni pogodbi?

Odgovorni državniki morajo videti danes povsod, ako niso videli nikdar prej, da ni noben mir varen in stalen, ako se sklene na podlagi političnih ali gospodarskih omejitev, ki bi koristile nekaterim državam in potlačile ali zadrgnile druge; mir ne more biti zanesljiv, ako sloni na maščevanju kakršnekoli vrste ali nameravanem poškodovanju.

Ameriško ljudstvo je pretrpelo neznosne krivice od nemške cesarske vlade, toda naše ljudstvo ne želi zatiranja nemškega naroda, ki je sam pretrpel vse mogoče v tej vojni katere ni hotel. Ameriško ljudstvo veruje, da mora biti mir osnovan na pravicah narodov, ne na pravicah vlad — na pravicah velikih in majhnih, slabotnih in močnih, na njih enaki pravici do svobode in samouprave in na udeležbi pri gospodarskih zadevah sveta ob pravičnih pogojih — vštevši v to seveda tudi nemški narod, če sprejme enakopravnost in ne bo hrepenel po nadvladi.

Preizkušnja za vsak mirovni načrt je torej ta: Ali je mir utemeljen v zaupanju vseh prizadetih narodov, ali le v besedi slavohlepne in spletkarske vlade na eni strani in v skupini narodov na drugi? To je preizkušnja, ki sega do jedra, in to je preizkušnja, katere se je treba poslužiti.

Cilji Zedinjenih držav v tej vojni so znani vsemu svetu, vsakemu narodu, do katerega je smela priti resnica. Ni jih treba nanovo razglašati. Nobene materijalne koristi katerekoli vrste ne iščemo. Verujemo, da se morajo neznosne krivice, ki jih je v tej vojni povzročila besneča in brutalna sila cesarske nemške vlade, popraviti, toda na na račun suverenitete kateregakoli naroda, temveč ob varstvu suverenitete onih, ki so slabi, in onih, ki so močni.

Kazensko odškodnino, razkosavanje držav, ustanavljanje sebičnih in izključno gospodarskih lig smatramo za neprimerno in končno za slabše nego nepotrebno, za neuspešno za vsak mir, zlasti pa za stalen mir. Mir mora biti osnovan na temelju pravičnosti, poštenosti in splošnih pravic vsega človečanstva.

Besede sedanjih gospodarjev Nemčije ne moremo sprejeti za garancijo česarkoli, kar naj bi bilo trajno, razun če bo izrecno podprta s takim izpričevanjem volje in namena nemškega naroda samega, da jo bodo drugi narodi sveta po pravici smeli sprejeti. Brez takih garancij bodo pogodbe za spravo, dogovori za razoroženje, razsodišča namesto sile, teritorijalne uravnave, obnovitev malih narodov, če bodo dogovorjeni z nemško vlado, nezanesljivi za vsakega človeka, za vsak narod.

Počakati moramo na kakšna novo izpričanje namenov velikih narodov centralnih sil. Bog daj, da bi bilo podano kmalu in na tak način, ki bi obnovil zaupanje narodov v zvestobo narodov in v možnost dogovorjenega miru.

Robert Lansing,
državni tajnik Zedinjenih držav ameriških.

TEMELJNI POGOJ MIRU.

Odgovor nosi na sebi vse znake Wilsonovega dela. Eno se mu mora priznati na vsak način: Jasen je. In to je več, nego se more reči o mnogih diplomatičnih spisih.

Wilson je v tem odgovoru celo znatno bolj stvaren, nego v večini izjav, ki jih je podal o vojni. Svojega znanega idealizma, o katerem smo se že često zmenili, pač tudi tukaj ni zatajil in do glavnih temeljev trajnega miru ni prodrl. Tudi sedaj Wilson še ne razume in najbrže ne bo nikdar razumel, da je ni pogodbe, ki bi mogla zanesljivo zagotoviti trajen mir, dokler je svet kapitalistično urejen in dokler se vodijo vsled tega boji za profit.

Idealna je Wilsonova vera v demokracijo; toda on vidi vedno le politično stran demokracije, ne pa njene gospodarske plati, brez katere ne more biti popolna. Wilson zaupa narodom, kar je zelo lepo, pa misli, da jih je le treba rešiti političnih avtokratov, in med narodi nastane že nejlepša harmonija. Njegovemu pogledu se odteguje eksistenca razredov, iz katere izvira gospodarska avtokracija na eni in gospodarsko podložništvo na drugi strani. Dokler je na svetu tako nasprotje, se ne more enostavno računati z narodi kot absolutnimi enotami. Pač ima vsak narod v gotovih ozirih skupne interese; ali sam v sebi ima tudi nasprotja, ki morajo povzročiti notranje nemire in boje. Vsa zgodovina kapitalistične družbe pa kaže, kako lahko porode taki notranji sunki zunanje konflikte.

S profitarsko konkurenco in z razrednimi nasprotji uničuje kapitalistični sistem sam na sebi garancije za zanesljivo trajen mir.

To je prezrl papež v svojem mirovnem predlogu in to je prezrl Wilson v svojem odgovoru.

Kar se tiče papeža, je popolnoma naravno, da ne želi v temeljih družabnega reda nobene izpremembe. Katoliška cerkev je v socialnih vprašanjih konservativna v svojem lastnem interesu. Vsi papeži, ki so izrekli kakšno besedo o socializmu, so pokazali, da ga sovražijo. Drugače niti ne more biti. Ako bi se slučajno našel kakšen kardinal, ki bi simpatiziral s socializmom, kar je samo ob sebi skoraj nemogoče, ne bi imel niti najmanjšega upanja, da se mu kdaj posadi tiara na glavo. Takega glavarja ne more cerkev potrebovati.

Katoliška cerkev se je razvijala s splošnim družabnim razvojem, ali nikdar ga ni pospeševala, temveč vedno mu je sledila, kadar več ni bilo mogoče drugače. Vselej se je prilagodila novim razmeram šele tedaj, kadar je prišel vsled vztrajanja na starem stališču njen lastni obstanek v nevarnost. Kadar je pa iz oportunizma sprejela nove okolščine in se vživela vanje, je vztrajala z vso trdovratnostjo v njih in se upirala vsaki novi izpremembi.

Katoliška cerkev je sklenila svoj pakt s kapitalističnim sistemom. Prilagodila se mu je tako popolnoma, da vidi svoj obstanek le v njegovem okvirju. Napade na kapitalistični sistem smatra za napade nase. Socializem ji ni nevaren le za industrijalne in finančne kralje, ampak tudi za njeno lastno hierarhijo.

Če bi Vatikan vedel, da je socializem neizogiben pogoj trajnega miru, ga vendar ne bi predlagal. Vojna je sicer za "sveto stolico" zelo neugodna, ker zmanjšuje njene dohodke; ali deset takih vojn, kakršna je sedanja, je rimskemu pontifikatu še vedno ljubših od socializma.

PREDSEDNIKOVI ARGUMENTI.

V Vatikanu ni socializem neznan. Ker ga smatrajo za veliko, da, za največjo nevarnost, ga že dolgo pridno študirajo, hoteči najti protistrup proti njemu.

Wilson ga, kakor se zdi, ni študiral in najbrže ne ve o njem več kakor katerikoli poprečni študent kakšnega vseučilišča. On ne vidi mogočnih materijalističnih vplivov v vseh dogodkih; njemu je zgodovina izliv morale. Kjer je na svetu kaj hudega, tam morajo biti slabi ljudje, ki so to povzročili.

Tako si razlaga tudi sedanjo vojno. Vse njene grozote imajo svoj vir večinoma v hudobnosti nemškega kajzerja in njegove vlade. To se mu zdi popolnoma jasno; saj prihajajo vsak čas novi dokazi na dan.

Nemčija se je pripravljala desetletja za vojno. Hinavsko je fabricirala ponarejene indicije, ki naj bi napravili vtisk, da so drugi zakrivili ves konflikt. Vrgla se je v vojno z brezprimerno brutalnostjo. Takoj v začetku je poteptala belgijsko nevtralnost. Uprizarjala je zračne napade na neutrjena mesta in ubijala žene in otroke. Potapljala je potniške ladje brez svarila in ne da bi dala ljudem časa in prilike za rešitev. Preplavila je ves svet s špioni. Hotela je Mehiko naščuvati zoper Ameriko.

Brez števila je takih primerov. Kako je vse to mogoče? Kdo more biti tega kriv?

Po svoji logiki najde Wilson odgovor: Mož, ki ima vso moč Nemčije v svojih rokah, mora biti hudoben, po vseh teh dokazih je hudoben, kajzer Viljem je kriv.

Iz tega pa sledi: Ker je kajzer zakrivil vojno in njene grozote, je nevarnost, da jo povzroči zopet, če se mu ne vzame moč iz rok.

Zato je Wilsonov vojni cilj uničenje avtokracije na Nemškem.

Kaj pomaga skleniti mir s kajzerjem? pravi Wilson. Danes se mu ne godi predobro. Sam bi rad imel mir in zato je nemara pripravljen podpisati vse mogoče lepe reči. Ali takoj jutri se bo na tihem začel pripravljati za maščevanje, in kadar se bo čutil dovolj močnega, popljuje svoje obljube, potrga pogodbe in napade vnovič svet. Torej — ne mir s kajzerjem, ampak mir z nemškim narodom.

DRUGA STRAN.

To bi bilo vse lepo, če ne bi Wilson pri tem zahajal v skrajen optimizem, misleč, da je to zadnja vojna na zemlji, ako se sklene mir tako, kakor ga zagovarja on, predvsem ako se poruši avtokracija v Nemčiji.

Mirovne pogodbe med demokratično organiziranimi narodi, razsodišče, razoroženje — to so po Wilsonovih nazorih glavni elementi trajnega miru.

A kapitalizem?

Na izpremembo gospodarskih temeljev družabnega sistema ne misli Wilson. To je tista velika pomanjkljivost, ki se pri njem vedno ponavlja v razmotrivanju velikih svetovnih vprašanj.

Kajzer Viljem bo odstranjen — recimo. Vlada bo odgovorna nemškemu narodu. Ta si ne želi vojne, kakor si je ostali narodi ne žele. Če so vlade tudi v teh vprašanjih odgovorne narodom, ne bo nobene vojne več, ker je narodi ne marajo.

Toda če pade kajzer, ali pade s tem tudi Krupp in Henkell Donnersmark, Rotšild, Morgan, Rockefeller itd.?

Kajzer je gotovo veliko kriv. Toda noben cesar ali kralj ni v naših časih tako vsegamogoč, da bi mogel začeti vojno, če bi jo zahtevali le njegovi osebni oziroma familijarni interesi.

Na Nemškem je kapitalistična trgovina hrepenela po kratki poti na vzhod. Avstrijska industrija je iskala kolonije na Balkanu. Take čisto materijalistične aspiracije so gnale in silile v boj.

Take kapitalistične sile ne obstajajo le na Nemškem in v Avstriji. Ves moderni svet jih ima, tudi Amerika; ta še celo v veliki meri.

Te kapitalistične sile pa bodo tudi po vojni iskale povečan profit, to se pravi nove trge. Na teh novih trgih se bodo srečavali konkurenti. Bojevali se bodo kupčijsko. In kupčijski tekmi sledi militaristična tekma. V obeh pa leže zaplodki krvavih konfliktov in svetovni mir je zopet v nevarnosti.

Wilson naglaša demokracijo. Ali po glavi mu gre le politična demokracija. Na gospodarsko demokracijo, na gospodarsko enakopravnost, ki je le v socialističnim sistemu mogoča, pa ne misli.

Tako so torej Wilsonovi cilji nezadostni, enostranski in ne dosežejo jedra, dasi upozarja v svojem odgovoru sam, da je treba prodreti popolnoma do jedra razmer.

AVTOKRACIJA.

Predsednikov odgovor papežu bi bil veliko pravilnejši, ako bi Wilson naglašal mir, ki naj bo tako trajen, kakor je v kapitalističnem sistemu sploh mogoče, da je trajen.

Če se sprejme ta pridržek, tedaj so predsidentovi pogoji, navedeni v Lansingovi noti, vredni vsega uvaževanja.

Ne centralne, ne zapadne vlade se ne bodo pri sklepanju miru potegnile za to, da se poruši kapitalistični sistem in uvede povsod socialistično gospodarstvo. Socializem ne more priti od kapitalističnih vlad, ampak le od delavskega razreda. Dokler ne vidimo zmage proletariata, moramo torej jemati kapitalističen mir v poštev.

S tem je pa spojeno vprašanje: "Kaj se more storiti v kapitalistični družbi, da se vsaj čim najbolj zmanjša nevarnost vojne?"

Wilson sicer ne vprašuje tako, toda mirovni pogoji, ki jih navaja, so pravzaprav odgovor na to vprašanje. Svoboda morja, razsodišče, razoroženje, neodvisnost narodov, demokracija — to so reči, ki dajo miru lahko boljšo, četudi ne absolutno zanesljivo podlago.

Kakor je videti, polaga Wilson na demokracijo največjo važnost. V tem oziru mu je treba pritrditi. Poleg kapitalizma samega je namreč avtokracija v resnici velika sovražnica in zapreka miru. Kakor je hrepenenje nemškega kapitalizma po Vzhodu dalo materijalni povod za vojno, tako jo je avtokracija omogočila in pospešila.

Avtokracija pa ima izza padca ruskega carja še najboljšo oporo in največjo moč v nemškem absolutizmu in njega odstranitev bi bila gotovo velika korist za bodoči mir.

Neki August Lipošek v Stauntonu, Ill., ki je tudi taka luč, za katero je treba porabiti polno škatljo vžigalic, preden se vžge, maha v "Slovenskem Svetu" kakor blazen na vse strani in je tam napisal tudi sledeče:

"Urednik "Proletarca" je pred dvema letoma na vse načine pobijal trditev, da skoro ni jezikovne razlike med Slovenci, Hrvati in Srbi. Danes pa piše pod naslovom "brez odnehanja za republiko" med drugim tudi tole: "Resnica kaže ne le starohistorično, ampak današnje dejansko sorodstvo, ki se predvsem izraža v jeziku. Kajti razlike med bolgarščino, srbščino, hrvaščino in slovenščino res niso večje, kakor med pruskim, hanoverskim, bavarskim, saksonskim, egerlandskim, štajerskim ali švicarskim narečjem nemščine; manjše so kakor med benečanskim, toskanskim, neapolitanskim ali sicilskim narečjem italijanščine". O! si sic omnia! Nadalje pravi ta g. urednik med drugim: "Lahko bi se torej reklo, da govore Jugoslovani en jezik s precej številnimi narečji". Tako torej. Kakor že rečeno, je ta gospod pred dvema letoma trdil ravno nasprotno. In kaj bi naj človek rekel na to? Pridržimo ostro obsodbo. Videti je, da je zapustil sloko, zveriženo pot in nastopil široko cesto, kjer je dosti prostora za vse poklicane faktorje, da skupno korakajo v boju za neodvisnost in svobodo Jugoslovanov."

Na to odgovarja urednik "Proletarca" junaku Lipošku, da se čisto navadno laže. Kristan ni nikdar pobijal trditve, da so jugoslovanski jeziki med seboj sorodni, ampak je to pravil ne le pred dvema letoma, temveč že v času, ko je Lipošek še mislil, da je jugoslovansko vprašanje kakšna jed ali pijača. Če hoče domišljavi Lipošek nastopati v časopisju, pa si ne more zapomniti, kaj je kdaj čital, naj vtakne svoj nos v prejšnje letnike "Proletarca" — ampak kadar je trezen — in če zna še čitati, se potem lahko postavi pred ogledalo in pove tistemu, ki ga bo notri videl: "Lažnivec si!" Za nas pač ni to nič novega. Pred dvema letoma je ta Lipošek tudi že stresal laži po časopisih. Mož je na tem polju — konservativen.

Slovensko republičansko združenje.

SEDEŽ V CHICAGI, ILL.

IZVRŠEVALNI ODBOR:

Frank Bostič, Filip Godina, Martin V. Konda, Etbin Kristan, Frank Kerže, Anton J. Terbovec, Jože Zavertnik.

NADZORNI ODBOR.

Anton Zlogar, Matt Benedikt, Frank Veranič.

CENTRALNI ODBOR.

Anton Zlogar, Matt Pogorele, Anton Motz, Frank Mravlja, Ivan Kušar, Frank Šavs, Frank Udovich, Joseph Steblaj.

(Opomba. Zastopniki organizacij in listov, ki se doslej še niso priglasili, postanejo člani centralnega odbora, čim se pravilno prijavijo in izjavijo, da se strinjajo s temeljnimi načeli S. R. Z. — Naslov za pisma in denarne pošiljatve je sledeči: Anton J. Terbovec, P. O. Box No. 1, Cicero, Ill.)

Eksekutiva "Slovenskega Republičanskega Združenja" je pričela z delom, ki ga ji je naložila ustanovna konferenca za pridobitev jugoslovanske republike, na kateri so bile zastopane slovenske kulturne, podporne organizacije in slovenski listi.

Za izvrševanje dela so potrebna sredstva, kajti brez sredstev ostane delo mrtvo, ker ga je nemogoče izvršiti. Zaradi tega apeliramo na centralne odbore kulturnih, podpornih in političnih organizacij in liste, ki so se pridružili "Slovenskem Republičanskem Združenju", da izdajo poziv na svoje člane in narod vobče za prispevanje prostovoljnih prispevkov. Vsi prispevki so prostovoljni. Kdor podpira z denarnimi sredstvi gibanje za jugoslovansko republiko, ga podpira prostovoljno i neprisiljeno. Za enkrat priporočamo, da tajniki kulturnih, političnih in podpornih društev pobirajo prostovoljne darove pri svojih članih. Vsakdo lahko prispeva, kolikor hoče, kajti vsak dar je prostovoljen. Lahko se združi tudi po več društev skupaj in napravijo veselico, od čistega dohodka pa lahko del ali pa vse dajo v podporo gibanja za jugoslovansko republiko.

Odbori kulturnih, političnih in podpornih organizacij naj našega navodila ne smatrajo za ukaz. Vsaka organizacija lahko sklepa, na kakšen način bo najložje nabrala prostovoljne prispevke. Omenjena navodila so le sugestija, vsaka organizacija sklepa polnomočno za delokrog svoje organizacije.

Kasneje se bodo prostovoljni prispevki mogoče pobirali na drug način, ko bo "Slovensko Republičansko Združenje" že bolj organizirano, toda prispevki bodo ostali vedno le prostovoljni.

Apeliramo na odbore kulturnih, podpornih in političnih slovenskih organizacij, da gredo takoj na delo in pomagajo tako eksekutivi S. R. Z. izvršiti delo, ki ga ji je naložila ustanovna konferenca.

Priporočamo vsem slovenskim listom, ki so se izrekli za jugoslovansko republiko, da podpirajo odbore kulturnih, podpornih in političnih organizacij in eksekutivo S. R. Z., da dajo stvari najširšo publicistiko in obenem pobirajo tudi prostovoljne prispevke za stvar.

Če bomo složno in vztrajno delali, potem pride čas, ko tudi nam Slovencem in drugim jugoslovanskim bratom zasije svobode zlate žar.

Vsi prispevki in korespondenca naj se naslovi na tajnika.

Z bratskim pozdravom

Anton J. Terbovec.

Iz Londona poročajo: Londonski listi še vedno pretresajo papeževo noto v antipatičnem duhu. Londonski list "Times" pravi, da dela papež krivico katoličanom v zavezniških državah, ker jih spravlja v veliko zadrego. Njim je draga zavezniška stvar in zato jih boli, da jih papež ne razume. — "Daily News" piše, da je nota "slab in površen dokument". V splošnem vlada velika nezadovoljnost, ker je papež proti vsaki povrnitvi škode. To pomeni, da postavlja napadovalca in napadenca na eno in isto stališče, kar je krivično.

Položaj v Avstriji.

Ko je Amerika prekinila diplomatične stike z Nemčijo, jih je tudi Avstrija kot "zvesta zaveznica" prekinila z Ameriko in poslanik Penfield se je vrnil z Dunaja. Ker je preživel tam skoraj tri vojna leta, je lahko opazoval marsikaj zanimivega in sedaj je podal v javnosti poročilo o nekaterih njegovih vtiskih.

Z njegovega pripovedovanja je posneti:

Dunajsko prebivalstvo se je tako privadilo vojni, da se še vse javno življenje razvija tako, kakor bi bila vojna trgovina. Ne vidi se mnogo žalovanja v javnem življenju. Gledišča, kavarne in druga zabavišča so prenapolnjena, kakor da ni država v najsilnejši vseh vojn. Nekaj nerazumljivega je psihologija tega ljudstva v Avstriji.

Akoravno se je na vseh straneh delalo na to, da bi se dosegel boljši pridelek na poljih, bo znašal vendar to leto pridelek samo okrog 50 odstotkov od tega, kar se je pridelalo druga leta. Največ je tega krivo, ker se je vzelo osem miljonov najboljših mož v armado, medtem ko so pustili za delo samo žene in otroke, ki pa ne morejo izvršiti tega, kar je prej moška moč. Sicer je pol miljona vojnih vjetnikov na kmetijah, toda od teh se ne more pričakovati, da bi storili tisto delo, kakor ga store v mirnem času domačini.

Sedaj v tretjem letu vojne je v Avstriji kvečjemu še polovica, najbrž po niti toliko goveje živine in konj na razpolago, kakor jih je bilo pred vojno. To pač najbolje dokazuje cene, ki se sedaj plačujejo za živino. Par volov stane sedaj najmanj 1200 dolarjev. Konj, ki se je pred vojno kupil za 150 dolarjev, stane sedaj najmanj $600. Dobra krava se ne proda nikdar izpod $600.

Takoj v začetku vojne se je ustanovila v Avstriji družba pod imenom "Allgemeine Viehverwertungsgesellschaft".

Ta družba, ki kupuje po vsej državi živino in zalaga z mesom javni trg in armado, je v privatnih rokah in le eno petino delnic ima država. Prvo leto vojne je družba napravila 10 odstotkov dobička. Zadnje dve leti, ko je postala živina čimdalje bolj redka in ko je prišla cena mesa na $1 ali v avstrijskem denarju na pet kron, se je pričel dobiček družbe zvišavati in koncem pretečenega leta je naznanila družba, da je napravila 350 odstotkov dobička, to je, vsaka krona, ki je bila vložena v to podjetje kot kapital, je prinesla K 3.50 čistega dobička na leto. Tako so posamezne osebe bogatele na račun revnih množic.

Petrolejske družbe so si nagromadile ogromna bogastva. Fanto Co. je naredila pretečeno leto 75 odstotkov dobička, toda to je še malo v primeri z onim, ki ga je dosegla Kolin Co., ki je prevžetno naznanila pretečeno leto, da znaša njen čisti dobiček dva miljona kron. Založeni kapital te družbe pa je samo poldrug miljon kron, kar pomeni, da je družba naredila nad 133 odstotkov čisteag dobička.

Medtem, ko delajo nekatere družbe ogromne dobičke, ko rastejo miljonarji kot gobe po dežju kar čez noč, propadajo drugi deli industrije in delavci stradajo in umirajo od gladu. Tako na primer je predilna industrija uničena popolnoma. Ščipkarija je popolnoma mrtva; delavci so si morali poiskati drugo delo. Na stotine malih in velikih podjetnikov je propadlo in mnogi so danes berači, ki so bili še pred nekaj meseci veliki bogatini. V teh tovarnah bi izdelovali sicer municijo, toda ni mogoče dobiti strojev; tako stoje tovarne popolnoma prazne.

Vojna je povzročila čudne razmere. Mnogo je aristokratičnih rodbin, ki danes stradajo in so na beraški palici. Mnogo pa jih je takih, ki so bili poprej največji reveži in so sedaj bogatini. Na tisoče vojnih naročil vseh vrst je napravilo mnoge čez noč bogate, medtem ko so drugi, ki niso bili pred vojno vajeni skrbeti in delati, sedaj največji reveži. Ta usoda je zadela posebno vse one plemenitaške rodbine, ki niso posedovale nobenih tovarn ali drugih podjetij. Ako so imele velika posestva, jim danes ne koristijo nič. Tako je danes v splošnem v tej državi, da se vidi razmetavati denar ljudi, ki ga poprej niso imeli niti za potrebo.

Zaradi tega pa se tudi kupujejo dragulji in zlatnina v veliki množini. Potratnost ni bila še nikdar tolika v tej državi, kakor je sedaj. Ljudstvo, ki ima kaj denarja, ne vpošteva njegove vrednosti in ga razmetuje, kakor da bo že jutri konec sveta. Seveda ni pri tem govora o zlatu ali bolje rečeno o pravem denarju, ki ga predstavlja zlati denar, temveč dela se le s papirjem, ki pa ni niti daleč dovolj založen z zlatom in srebrom v avstro-ogrski banki in v državni blagajni, kakor mora biti v državi, ki posluje pravilno. To priča, da je država popolnoma bankerotna in da mora slediti finančni polom po vojni, ako tudi bi država zmagala v tej vojni.

V Avstriji je cena živil neverjetno visoka. Po večini vsa živila so štirikrat tako draga, kakor so bila pred vojno. Prodaja je tako urejena, da ne pomaga človeku, tudi če ima v žepu velike vsote denarja, ker ne more kupiti tega, kar bi rad in kolikor bi hotel.

Mnogo je stvari, katerih ni mogoče kupiti za nobeno ceno. Tako je surovo maslo in mleko skoraj neznano. Ravnotako tudi slanina, jajca in perutnina. Premog in drva so draga kakor zlato in tudi za visoko ceno je zelo težko dobiti kaj takega.

Takoj s početka vojne se je pričel upor širiti med raznimi narodi države. V Trstu so Italijani javno nastopali zoper vlado. Mnogo mesecev so izvrševali svoje uničevalno delo, ne da bi bila posegla vlada strogo vmes. Drugače je bilo s Slovani. Takoj, ko je bila napovedana vojna, je pobegnilo na tisoče Slovanov čez mejo. Oni, ki so ostali, so delali zoper vlado, toda le kratek čas. Vlada je nastopila takoj strogo in vojno sodišče je obsodilo na smrt na tisoče inteligentnih mož in žen. Najhujše je razsajalo vojno sodišče med Jugoslovani, posebno v Bosni in Hercegovini, kjer je bilo obsojenih na smrt vsak dan na stotine oseb obojega spola.

•

Posebno zadnja točka Penfieldovega poročila, ki nam seveda že davno ni neznana, lahko zbudi "ljubezen" Jugoslovanov do Avstrije. Kdor ne more živeti brez korporalske palice, ima pri tem najlepši povod, da jo poljubuje.

O gozdu in nekaterih njegovih ljudeh.

Načrtal **dr. H. Dolenec.**

Razen kosa in zajca je bil polh med gozdnimi živalmi ena prvih, ki me je zanimala. Nekdaj je imela tudi Senožeška loza — tako se imenuje gozd, ki pripada k senožeški grajščini — svoje velike bukve in tudi take, da je samo ena dala pet voz drv brez vej! Polha je bilo torej v tem gozdu dovolj. Vendar jaz ne pomnih, ko so ondod polhe lovili še na stave. Za mojega časa se je po tem gozdu le "duplalo". Temu smo se bili privadili tudi otroci. Okrog tega gozda in po lazih je bilo še obilo starih bukev in hrastov, ki so imeli votline, in take votline so bile, kadar je bil polh, malokdaj brez njega. Rekel sem, kadar je bil polh; zakaj? To razložim pozneje. Ako si v tako votlino ali duplo z ravno ali nekoliko zakrivljeno šibico ali paličico podrezal, odzval se ti je prebivalec takoj: "drgen, drgen". Ako si ga le nadlegoval in, ako je bilo treba, tudi s kljukco nase vlekel, dobil si ga iz dupla. Pravi duplarji, ki so se v jesenskem času pečali z lovom, so pa imeli s seboj tudi sekirico in železno žico in s to pripravo so hodili po gozdu in po lazih in so polhe duplali. Sekirica je služila prvič v to, da se je ž njo, ako drugače ni bilo mogoče polha izgnati, luknja povečala, drugič pa tudi za to, da se je ž njo po drevesu, v katerem se je bilo polha nadejati, spodaj dobro potolklo, potem pa uho na deblo naslonilo in poslušalo, ako se je že vsled potresa polh oglasil. Za duplanje sta se zedinila navadno po dva lovca. Prvi je drezal, drugi je imel roko pred izhodom nastavljeno, da je polha takoj zagrabil, ali bolje rečeno, stisnil, ko je z naglim skokom hotel pobegniti. V ta namen je obkrožil luknjo s palcem in kazalcem, da je takoj stisnil za glavico ali vrat; kajti kdor je polha bolj zadaj prijel, tega je neusmiljeno ugriznil. Pravi nastavljači rok so bili imenitni tudi radi tega, da niso izpustili polha, ako jih je še tako v prst ugriznil. Tak lov seveda ni bil izdaten, pa vendar si v jesenskem času, posebno ob nedeljah nahajal obilo polharjev ki so prehajali po gozdih in lazih.

Gozdov in starih dreves ni več po Krasu in tudi polharstvo je v teh krajih že domalega ponehalo. Silno dosti polha je bilo nekdaj na Nanosu in v Vipavskem gozdu. V kolikor sem jaz poskušal ta lov, najbogatejši plen sem domov prinesel iz tega kraja; mogoče, da radi tega, ker Vipavci se s polharstvom niso nikdar pečali. Na Nanos in v Vipavski gozd pa je speljal mene in mojega tovariša mlinar, ki se je preselil iz Ribniške doline v naše kraje.

Polhovo leto ali "kadar je bil polh" ni bilo in še sedaj ni brez pomena za naše gozdne kraje. Polh daje dober živež, dosti masti in s kožicami dober zaslužek. Polh pa je le takrat, kadar bukev rodi, to je, kadar ima žir. Polh gre tudi za sadjem, posebno za kostanjem in za lešniki; ali to ni merodajno za množico, kakršne je treba za polhovo leto.

Polh se pokaže kasno spomladi, kadar se drevje in posebno bukev muži. Takrat objeda lubje, da pride do sika in ga liže. Kakor hitro pa bukev jame cvesti, onda je polh za poletje preskrbljen; cvet in sad bukovega drevesa ga preživita. Ako pa cveta ni na bukvi, potem polh izgine. Kam? O tem ne vedo naravoslovci ničesar povedati. Čital sem več naravoslovnih knjig, posebno Brehma, in izreči moram trdo obsodbo, da ti gospodje vedo dosti več povedati o ameriških in avstralskih živalih nego o nekaterih omačih, med katere spadata tudi polh in medved.

Spomladi pridejo na dan izprva sami samci, kasneje pa samice, a oboji toka tolsti, kakor so jeseni, ko izginejo. Ko se pokaže cvet, se začne ženitev in polhi mahoma shujšajo. Bukev pa rodi konaj vsako tretje leto. Vprašanje tore jnastane: Kje so pa polhi dve in tudi tri leta in kako, da ves ta čas ohranijo svojo tolščo? Dosti sem povpraševal in govoril o tem tudi s knezom šneperškim, ki ga je stvar zelo zanimala. On je trdil, da se polhi umičejo, kadar ne najdejo živeža v kakem kraju, vedno naprej, dokler ne pridejo do cvetočih bukev in tako do svoje hrane.

Sam sem bil dosti po gozdu in povpraševal sem najstarejše in izurjene gozdarje, ali nihče ni vedel povedati, da bi bil on kdaj zapazil kako selitev polhov, bodisi že po dnevi ali po noči. In to bi se moralo opaziti, kajti selile bi se trume in to ne le par ur daleč, ampak iz cele Kranjske in še sosednje Hrvaške. Kajti žir, kadar je, je navadno povsod, le po posameznih krajih je malokdaj. Kaj je torej s polhi, kadar ni žira, in odkod se zopet prikažejo, kadar je žir? Ali se plodijo ali ne, kadar ni žira, in kako je to, da so vselej tolsti, kadar se zopet prikažejo?

(Dalje prihodnjič.)

Ruska vlada je sporočila državnemu oddelku, da drže Nemci ruske ujetnike pri dela v zakopih, ki so pod ognjem ruskega topništva. Ujetniki, ki so pobegnili nazaj na svojo fronto, pravijo, da so jih Nemci pretepli in izstradali.

Etbin Kristan.

Savičev pesimizem.

— Saj je vse zastonj. Kar je mrtvo, ne vstane več iz groba, kar je slana pomorila, ne zaveleni več.

Po njegovi mirni tugi so zasklele stare, hude bolečine in vsi spomini so se mu dvignili pred oči. Nekaj dni mu je bilo prav tako kakor tedaj, ko je dobil ono usodno pismo s tistim kratkim slovesom.

Šele četrti dan se je odločil, da ji je pisal. Njegov odgovor je bil skoraj popolnoma resigniran.

—— Ne vem pravzaprav, kaj naj bi se povrnilo. Pretrpel sem toliko, da ne morem več verjeti v ustajenje starih čuvstev. In kdo ve, za koliko časa bi se povrnilo, kar je nekdaj bilo? Kakor je enkrat vse zamrlo, bi lahko tudi drugič propadlo . . . Nekdaj sem upal, upal sem ostrško. A odvadil sem se. Bojim se novega razočaranja. Prvo me je potrlo, drugo bi me utegnilo uničiti . . . Sicer pa razmislite dobro položaj. Ali mislite, da bi se moglo povrniti, kar želite? Morda se sami domislite pravega. . . .

Hladnokrvno je oddal pismo na pošto. Ko je bil pisal, se mnroka ni tresla. Sedaj se ga je polotila razburjenost.

— Kaj mi odgovori . . . Morda so res tuje razmere vplivalo na njo?

Trepetaje je čakal odgovora, a ni ga učakal.

Dolgo ni slišal ničesar več o njej. Le redkokdaj je še mislil nanjo. A postajal je oddnedobne bolj teman.

Imel je mesto suplenta na gimnaziji. Točno je izvrševal svojo dolžnost, a čutil je, da opravlja svojo službo mehanično. Sicer se ni zanimal za nobeno stvar na svetu razun za astronomijo. Neprenehoma je čital zvezdoslovne knjige, iskal s svojimi aparati po nebeškem svodu, risal je in računal.

Njegovi znanci so majali z glavami. Čudili so se, kako se je mogel tako izpremeniti.

— Bes ga plentaj! je klel Rakež; pravi veseljak ni bil nikdar in nihče ga ni mogel izvabiti, da bi šel kdaj krokat. A da postane tak puščavnik, tega vendar ne bi bil nihče verjel.

— Eh, zvezde so mu šle vedno po glavi in kdor se je zagledal v te svetle pike, je že izgubljen za svet, je modroval Kremen.

Župan pa je zagodel svojo:

— Kajpada! Vinca ne pozna. Komur vino ne ogreva krvi, dobiva vselej tako suho dušo.

Sicer pa so se le redkokdaj menili o Saviču. Smatrali so ga za društvenega mrliča.

— Izgubljen, izgubljen.

Savič se pa ni zanimal za vse to. Včasi je še vzel Schopenhauerjt v roko; tudi moderne pesimiste je čital in koljinbolj se mu je dozdevalo, da so vsi zajemali iz njegove duše.

Tudi moderni misticizem je mogočno vplival nanj — Ibsen, Maeterlink, Ola Hansson so mu povedali stokrat več nego drugim čitateljem.

Zvezde so se mu zato tako omilile, ker so bile spojene z nočjo. In v noč se je skoraj zaljubil. Po dnevi ni bil niti prav živ. Dokler je bil v šoli, ni prav opazil, ali je jutro ali dan ali večer. Sicer je podnevu skoraj samo sanjal. Najrajši je šel iz mesta, kjer se je širila nepregledna ravan. Skoraj nikdar se ni obrnil na ono stran, kjer so se v ozadju dvigale gore. Samo v daljavo je zrl in tedaj mu je bilo, kakor bi gledal v vesoljnost. Včasi je legel v travo, roki je prekrižal pod glavo in tako je gledal — gledal v neizmernost. Navdušen špiritist bi bil dejal, da se mu je duša ločila od telesa in zaplavala po vsemirju.

Brez misli tudi njegov razum ni mogel biti. A nikdar ni mislili naljudi, s katerimi ni niti občeval. Misli so mu plesale po zraku s praški, ki so se zibale po solnčnih žarkih, letale z metuljčki, ki so se vrteli po cvetlicah, potovale so v neizmerne, nedomišljene višave in tam so sanjale. In vse njegove misli so bile nekam nejasne, nedoločene kakor one barve, ki so se prelivale nad široko ravnino, kakor ono šumenje, žuborenje, ki je prihajalo od daleč do njegovih ušes.

— To je življenje nezavestnosti — edino pristno življenje. Vse drugo je domišljija. Ljudje mislijo, da so nekaj, kar niso. Človek niti ne more vedeti, kaj je. Zato tudi ne more imeti ciljev in jih ne more dosezati. Kar živi v nas, v teh solnčnih žarkih, v cvetličnem cvetju, v vonju posušenih trav, v mrmranju potočnih valčkov in zopet v nas, v naših možganih in živcih, v srcu, to nismo mi, to je nekaj nezavestnega, nekaj tajnega, kar obuja sanje v naših dušah in sanje so naš edini namen, naš edini cilj . . .

Tako mu je postalo popolnoma ravnodušno življenje, ki ga je oddnedodne manj zanimalo in naposled čisto nič. Bilo je že tako, kakor ne bi več živel na tem svetu, temveč bi samo njegova senca padala na zemljo, v tem ko je on daleč, daleč nekje v sanjavih sferah neznanega vsemirja.

Kadar je večer priplaval na zemljo, je oživel. Prva zvezda, ki je zatrepetala na nebu, ga je vsak večer enako globoko dirnila.

Noč je ljubil.

— Moja duša je tudi del noči. To sorodnost čutim, zato me oživljuje noč. In zvezde so hčerke noči, zato jih ljubim.

V njem ni bilo nič logičnega. Tisto znanost, ki izkuša v zvezdah čitati usodo ljudi, iz konstelacije nebeških teles prorokovati bodoče dogodke, kateri je nočno nebo orakel, je Savič preziral. Svoje zvezde je ljubil drugače. Kako — tega ne bi bil mogel povedati. Bile so mu sicer tudi simboli in včasi mu je bilo, kakor da se razgovarja z njihovimi trepetajočimi lučicami. V kakšno zvezdo modre svetlobe je bil včasi kar zamaknjen.

A to je bil poseben misticizem, ponekod bolan z avgurstvom pa ni imel ničesar opraviti.

Skratka: Savič je postal pravi čudak.

Samo v šoli je bil navaden človek. Tam se ni mogel nihče pritožiti radi njega. Dijaki so ga imeli radi, ker je bil čudovito blag. Niti najporednejšemu fantu ni rekel žalbesede. Od njega je izhajalo nekaj tako milega in blažilnega, da so bili v njegovih urah pridni tudi največji razposajenci. Z naukom j edosezal vedno lepe uspehe, vsi raznatelji in nadzorniki so soglašali o tem. Tudi njegovi tovariši so se sčasom privadili njegovim čudnim posebnostim.

In on sam se je temu tako privadil, da ni nikdar več razmišljal, kakšen je, kako je postal tak in nikdar več ni vprašal:

— Kako se je to zgodilo?

Tako je — kaj pomagajo premišljevanja in vprašanja?!

Ljudje so taki, kakršni morajo biti, ker ne morejo biti drugačni . . .

(Dalje sledi.)

Balkansko vprašanje.

Srbski sodrug Ilija Milkić je napisal članek o balkanskem vprašanju, ki je našel pot v mnogoštevilne ugledne časopise. Sestavek se obširno bavi z razmerami na Balkanu, iz katerih izvaja pisatelj, kako je na edini racionalni način mogoče rešiti balkanski problem.

Kdor pazno prečita ta članek, spozna, da se Milkićevi argumenti popolnoma vjemajo s tistimi, ki jih vedno naglaša "Proletarec." In vjemajo se tudi z nazori socialističnih strank na Balkanu.

Članek tudi kaže, da se balkanski sodrugi — med katere spadajo v širšem pomenu tudi jugoslovanski socialisti v Avstriji — resno bavijo s tem vprašanjem. Ni torej res, kakor bobnajo nekateri utopisti, ki imajo o socializmu somnambulistične nazore, da odklanjajo balkanski socialisti taka vprašanja sploh, češ da so to nacionalna vprašanja, ki se baje socializma ne tičejo. Sodrugi na Balkanu predobro vedo, da je od razumne rešitve teh vprašanj v veliki meri odvisen uspeh socializma in socialističnega dela.

Socializem se mora uresničiti na zemlji. To je pa zelo pisan svet, na katerem preizkuša priroda vso svojo iznajdljivost, da ustvari čim več oblik, čim več raznoličnosti. Življenje na tem planetu je pestro, in ni ne opisano ne označeno s tem, da se povdarja nasprotje med delom in kapitalom. Socializem tudi nikdar ni trdil, da je razredno vprašanje edino na tem svetu. Astronomija in socializem na primer gotovo nista v nobeni odvisnosti drug od drugega, pa vendar ima astronomija sama številna še nerešena vprašanja.

Socializem ni niti sam sebi cilj; on je le sredstvo za višje cilje, za ložji, uspešnejši razvoj in napredek človeštva. Kadar bo socializem po vsem svetu popolnoma uresničen, tedaj se preneha socialistično gibanje, ker ga ne bo več treba. Nova družba, ki jo ustvari socializem, pojde pa za novimi, višjimi cilji, kajti človeškega stremljenja ne bo kraj, dokler bo kaj človeštva.

Tudi socialistična družba pa ne bo enolična kakor ogromna kasarna, ampak njena pestrost bo še veliko večja; vprašanje kruha ne bo njeno edino niti ne njeno glavno vprašanje; kadar bo socializem dodobra utrjen, tedaj ne bo kruh takorekoč sploh nobeno vprašanje več, ampak le kos normalnega upravnega dela.

Kruh je danes veliko vprašanje, ker je družba tako nerodno in nezmiselno organizirana, da prav tisti ne dosežejo zadostnega kruha, ki ga sami pridelujejo. Socializem ima zgodovinsko nalogo, da reši to vprašanje. To ga pa ne dela slepega, da bi smatral kruh za edino vprašanje sveta; tudi ne zahteva od svojih pristašev in bojevnikov, da bi se brigali edino in izključno za to vprašanje. Kajti socializem je stvar razumna, ne pa nezmisla, a bilo bi nezmiselno zahtevati od ljudi, da naj prezirajo, kar resnično obstaja.

To bi bilo tembolj nezmiselno, ker so na svetu reči, ki leže na poti socializma kot nerodne zapreke. Vprašanja, ki sama na sebi niso razredna, so vendar spojena s socializmom, bodisi da ga ovirajo ali pa pospešujejo. Med tistimi, ki mu delajo napoto, je narodno vprašanje. Če že ne bi bilo nič druzega, je za socializem važno to, da zaslepljujejo nerešena nacionalna vprašanja oči množic in jim branijo spoznati globlje ležeče socialne probleme. Nerešena narodna vprašanja so pa tudi element večnega vznemirjanja, večno ugrožavanje notranjega in zunanjega miru, torej silna zapreka socialnega napredka in rešitve socialnega vprašanja.

Socializem se torej **mora** baviti s temi vprašanji — še v svojem lastnem interesu, zato da si napravi prosto pot, da pospeši svoje delo in svojo zmago. Socializem mora gledati, da se rešijo ta vprašanja kolikor mogoče **v njegovem zmislu;** zato ne sme glede na take reči ostati indiferenten ob strani, ampak **mora aktivno posegati v ta vprašanja;** drugače pada nanj odgovornost, če se rešujejo problemi proti njegovim interesom.

Tudi narodno vprašanje spada sem. Narodi so na svetu; to se ne da tajiti. Kdor poskuša to utajiti, ni modrijan, ampak norec. Narodi bodo tudi v socialistični družbi še na svetu. Ne vemo, kaj bo čez miljon ali čez pet miljonov let; taki jasnovidci nismo. To je pa gotovo, da se v dobi, v kateri smemo pričakovati uresničenje socializma, ne pretopé vse rase v eno, da ne izginejo vsi jeziki razun enega, da ne dobi Esparants ali Ido svetovne veljave, da ne bodo pozabljene vse narodne tradicije in šege.

To tudi ni nič hudega in pravzaprav je čudno, zakaj so nekateri kosmopolitski fanatisti tako nesrečni, ker ni na svetu vse skupaj le en narod. Ravno tako bi se morali čutiti nesrečne, da ne obsega vsa botanika le ene edine trave in vsa mineralogija le enega edinega kamna. Nesreča ni v tem, da je na svetu mnogo narodov, ampak v tem, da žive narodi v razmerah, ki ovirajo njih sporazum in omogočujejo, da se izigrava narod proti narodu, z drugimi besedami, da so narodna vprašanja nerešena.

Seveda je zelo enostavno reči: "Narodna vprašanja nas ne brigajo.' Ampak s tem je le nekaj rečeno, nič pa ni storjeno. Čim manj se brigamo za taka vprašanja, tem bolj nas bodo tepla.

Enostavno je tudi reči: "Ne priznavamo narodov." Ampak pogostoma je to, kar je najbolj enosavno, tudi najbolj neumno. Saj tudi lahko pravim, da ne priznavam strele; če tisti trenotek zagrmi in treskne, postane moje "nepriznavanje" lahko bolj tragično kakor komično.

Narodna pripadnost nima sama po sebi nič opraviti s socializmom. Narodnost in socializem sta različna pojma, a ne križata se. Če slišimo človeka, ki prav ponosno zadeklamira: "Ja nisam Hrvat, ja sam socialista," tedaj vemo, da sta mu pojma narodnosti in socializma oba enako neznana. Kajti socializem ne pomeni nobene narodnosti, ker je član vsakega naroda lahko socialist. Zato pa ne izgubi svoje narodnosti; temu ali onemu narodu pripada, pa če to stokrat utaji.

Če bi nazadnje bil mogoč čudež, da se postavi za svojo osebo izven naroda, kar je seveda prav tako absurdno, kakor če bi se mandril hotel postaviti izven mandrilskega ali orel izven orlovskega rodu, bi bilo to vendar le donkihotstvo; kajti s tako smešnostjo vendar ne bi bili odpravljeni narodi.

V sedanjih razmerah pa nimamo le narodov, temveč tudi narodna vprašanja.

Ne glede na vse druge sitnosti, katerih je cele kupe, ovirajo nerešena nacionalna vprašanja socialistično delo in socialistični napredek. Če že ne bi bilo nobenega drugega razloga, bi se torej morali baviti z narodnimi vprašanji že zaradi tega, da okrajšamo pot do socialistične zmage.

To razumejo socialisti povsod, kjer praktično delajo in se ne zadovoljujejo s frazami. To razumevajo tudi na Balkanu in zato niso nikdar odvračali oči od narodnega vprašanja, temveč so mu vedno posvečevali največjo pažnjo.

Vsakemu socialistu, ki gleda resnični svet, pa ne poskuša klatiti zvezde, je to zelo razumljivo, ker je ravno narodno vprašanje na Balkanu posebno kočljivo in ker je bil Balkan že davno smodnišnica Evrope. Že Marx, ki ga mi še vedno smatramo za dobrega socialista, je upozarjal na veliko važnost balkanskega vprašanja in zahteval njega rešitev. Kar je on pisal o tem vprašanju, je bilo tako, da bi ga bili naši znani prijatelji od "Radničke Straže" gotovo razglasili za "zavezniškega agenta." Marx je označeval Balkan za prirodno naseljevališče Jugoslovanov in v tem zmislu je zahteval tudi rešitev balkanskega vprašanja; on je celo smatral Carigrad za mesto, ki gre po pravici Jugoslovanom.

Od njegovih časov pa do sedanje vojne je bil potem Balkan vedno viharni kot Evrope. In če ne bo to vprašanje uspešno rešeno, mora ta kot zemlje ostati leglo večnih nevarnosti.

Rešitev tega vprašanja je torej potrebna, ne le da dosežejo prizadeti narodi kos svoje pravice, ampak tudi zato, da se reši svet ene največjih nevarnosti. S tem se pa reši tudi socializem ene največjih zaprek.

Ampak če hočemo, da se vprašanje reši v našem zmislu, moramo delati za to. Izrekati svoj indiferentizem pomeni le pomagati, da se reši vprašanje tako, kakor hočejo drugi. Prav tako, kakor je greh, če ostanejo delavci pri volitvah pasivni, ker pomagajo s tem nasprotnikom, je tudi greh, če ostanemo pasivni v takih rečeh, kajti tudi to je le pomoč za nasprotnike.

* * *

V uvodu omenjeni članek sodruga Milkića se glasi:

"Balkanski problem je med drugimi tudi posreden in neposreden vzrok sedanje svetovne vojne. Marsikdo je prepričan, da se vodi vojna zaradi Balkana oziroma Vzhoda. Kdor tako misli, gotovo ni navskriž z resnico. Toda balkanski narodi niso tega krivi, dasi se skuša po Evropi razširiti to mnenje. Ravno narobe je! Balkanski narodi si žele miru bolj od kateregakoli drugega. Toda kakor so hoteli živeti v miru drug poleg drugega, tako so evropske velesile kovale med posameznimi narodi intrige in ščuvale drugega proti drugemu, kakor delajo še dandanes. Kajti dobro so vedeli, da bodo same imele tem večjo korist, čim bolj se bodo balkanski narodi sovražili. Dandanes ni nobena tajnost več, da je hotela Nemčija s pomočjo Avstrije dobiti Solun in tako priti do Egejskega morja, odkoder ni več daleč do Male Azije. Ravno tako si je želela stara caristična Rusija dobiti Balkan pod svoj vpliv in zaraditega je vedno in vedno zahtevala Carigrad zase. Na enak način si je želela in še dandanes zahteva Italija Jadransko morje zase in zaraditega išče posesti na Balkanu, ker si le na ta način zasigura svoje gospodstvo na Jadranskem morju. Njene zahteve po Trstu, vsej istrski in dalmatinski obali in še dalje do Goriške nam to najbolje izpričujejo. In ravno radi tega so evropske velesile vedno gledale na to, da ni bilo na Balkanu nikdar miru in so še na umeten način podžigale prepire, kar se jim je žal vedno posrečilo. Kot sredstvo za to so se posluževali vedno balkanskih despotov.

Ako pogledamo le nekoliko nazaj v zgodnjo zgodovino in premotrimo sedanje razmere, dobimo takoj brez števila dokazov za te trditve.

Leta 1885. je srbski kralj Milan napovedal vojno Bolgarski, in sicer proti volji naroda. Bila je pa neka tajna zveza z Avstrijo in ta je srbsko vlado toliko časa ščuvala zoper Bolgarsko, da se je Srbija vdala in napovedala vojno. Toda srbski kralj se ni upal vpoklicati cele armade. Opiral se je samo na aktivno vojaštvo in je vsled tega bila srbska armada poražena. Tri leta pozneje se je moral vsled tega odpovedati prestolu v korist svojega mladoletnega sina.

Leta 1913 je bolgarski kralj Ferdinand napadel Srbijo, naščuvan od Nemčije, Avstrije in Italije. Srbija je bila prej zaveznica Bolgarske in ji je pomagala osvojiti trdnjavo Odrin in na ta način premagati Turčijo. Toda pri prvih volitvah za sobranje, ki so sledile tej bolgarsko-srbski vojni, je bilo izvoljeno veliko število kmetskih poslancev na Bolgarskem, ki so bili vsi veliki sovražniki monarhije, dočim je imela ta stranka prej v sobranju enega samega poslanca. L. 1915 je kralj Ferdinand zopet ponovil ta zločin. Da bi le bil zadnji!

Evropske velesile so v prvi vrsti krive vseh zločinov, ki so se godili na Balkanu, v drugi vrsti pa balkanske dinastije oziroma vlade. Te dinastije in vlade ter diplomati so povzročili krvoprelitje na Balkanu, ne pa balkanski narodi.

Ali se sme sedaj po triletni najkrvavejši vojni, odkar svet obstoji, v kateri je bilo poklanih in pobitih na miljone in miljone najbolj čvrstih mož in fantov, v kateri je bila uničena civilizacija in na stotine miljard mednarodnega bogastva, vsled katere prenaša na stotine miljonov ljudi največjo bedo, — ali se sme vsled vseh teh grozot dati v roke odločitev bodočega miru samo nekaterim kronancem in njihovim zastopnikom? Ne, tisočkrat ne! Narodi morajo o vsem tem odločevati, in v prvi vrsti seveda narodi na Balkanu. Balkanski narodi morajo sami odločevati o svoji nadaljni bodočnosti.

Zaraditega se morajo razpravljati sledeča najvažnejša vprašanja:

1. Velika Bolgarska; 2. Velika Srbija; 3. Balkansko ravnotežje; 4. Balkanska konfederacija.

1. Bolgarska in v nekaterih gotovih mejah njeni zavezniei, Avstro-Ogrska in Nemčija, ki hočeta s pomočjo Bolgarije uresničiti svoje načrte, se potegujejo za prvi način rešitve, namreč da se ustanovi Velika Bolgarija. Toda Velika Bolgarija, ki naj bi imela okrog deset miljonov prebivalcev, se more razširiti edino le na škodo Srbije, Rumunije, Grške in Albanije. Tako si predstavljajo položaj vsi in tudi nekateri bolgarski šovinisti. Toda taka velika Bolgarija bi zopet razcepila srbski narod v tri dele, in sicer bi en del pripadal Bolgariji, drugi del bi ostal v samostojni državi, tretji del bi pa pripadal Avstro-Ogrski. To bi ravnotako izgledalo kakor poljska država, ko je bila na ta način razdeljena. Razven tega bi prišlo še tri miljone Rumunov pod Avstro-Ogrsko in pot k Črnemu morju bi bila zaprta za Rumunijo, kolikor bi je še ostalo kot samostojna država. Raditega bi se prej ali slej ti zvezali s kakšno drugo velesilo, ki bi bila zainteresirana na Balkanu in bi nastal nov požar.

2. Srbija in v nekaterih ozirih tudi Francija in Rusija, prejšnja caristična namreč, ki bi rade s pomočjo Velike Srbije zaprle pot nemško-avstrijskemu "Drang nach Osten," so za Veliko Srbijo. Toda temu ne nasprotujejo le Nemčija, Avstrija in Italija, ampak tudi Anglija. Prve tri radi tega, ker hočejo svojo nadvlado na Balkanu povečati na škodo Srbije, Anglija pa radi tega, ker ve, ako bi se ustanovila Velika Srbija, da bi bila popolnoma pod vplivom Rusije, in ker želi, da bi ostala kot protiutež Avstrija, ki bi jo potem izrabila proti Rusiji in Nemčiji. Ako se načrt Velike Srbije uresniči, bi ta država obsegala vse one pokrajine, kjer žive Srbi, Hrvati in Slovenci, ki so takorekoč en narod — in to se po mojem mnenju lahko izvrši, — bi nikdar ne imeli trajnega miru na Balkanu in sicer iz sledečih vzrokov:

V balkanskih državah je toliko narodov, da je nemogoče ustanoviti eno narodno državo, ne da bi bil drug narod zatiran. Na primer Velika Srbija, v kateri bi bilo 15 miljonov prebivalcev, kakor bobnajo nekateri šovinisti in oficielni patrioti, bi bilo poleg Srbov, Hrvatov in Slovencev še kake tri miljone drugih narodov, in sicer Bolgarov, Grkov, Albancev, Rumunov itd. V slučaju, da se v resnici ustanovi Velika Srbija, bi imela ta nova država razven Avstro-Ogrske in Nemčije še Bolgarijo, Grško, Rumunijo in Albanijo za sovražnike. Vsled tega bi nastali na Balkanu novi konflikti in dosledno tudi po vsej Evropi. Z Rumunijo bi bilo enako, dasi je njena zemljepisna lega nekoliko ugodnejša. Mejila bi ob Bolgarijo v Dobrudži, ob Srbijo v Banatu in ob Ogrsko na Sedmograškem.

Tretja rešitev, balkansko ravnotežje, bi bila enako ponesrečena rešitev. Ako se ne motim, se je zadnja balkanska vojna samo radi tega vnela. In kaj smo doživeli? Bolgarska se je pritoževala napram Turčiji radi Odrina, Rumunija napram Bolgariji radi Dobrudže, Srbija in Grška sta zahtevali Macedonijo. Bolgarska je raditega zahtevala povratek svojih pokrajin. Toda iz ekonomičnih in nacionalnih razlogov je zahtevala Srbija in Grška Macedonijo zase, Turčija Tracijo, in Rumunija Dobrudžo. In ako hočemo biti pravični, moramo reči: Vsi imajo prav.

Ako bi se balkansko ravnotežje tako rešilo, kakor nekateri mislijo in si predstavljajo, bi prišli vsi Jugoslovani in Rumuni proti svoji lastni volji pod Avstro-Ogrsko vlado. Mislim, da še ni pozabljeno, da je bil ravno raditega večen konflikt na eni strani med Avstro-Ogrsko in Srbijo, na drugi strani pa med Avstro-Ogrsko in Rumunijo.

Ako bi se torej vsled balkanskega ravnotežja ustanovilo štiri ali pet enako velikih držav, bi ne bil nikdar mir na Balkanu. In sicer zaradi nacionalnih aspiracij in gospodarskih potreb. Iz gospodarskih razlogov potrebuje Rumunija Dobrudžo; toda tam žive Bolgari. Iz gospodarskih ozirov potrebuje Bolgarija Tracijo in obal Egejskega morja, ampak tam žive Grki in Turki. Iz ravno teh razlogov mora Srbija imeti dolino Vardarja in obrežje Jadranskega morja. Toda na tem obrežju žive Albanci in v dolini Vardarja Bolgari in Grki. In ravno tako je tudi v drugih krajih, ki bi prišli v poštev pri tem problemu.

Po tem se spozna, da bi balkanski narodi ne dobili nikdar stalnega miru in blagostanja, ako bi se balkanski problem rešil po katerem izmed omenjenih treh načinov. Vsled tega nam ne preostaja nobena druga rešitev tega zavozlanega vprašanja, kakor le še konfederacija balkanskih narodov. Preglejmo še to.

4.) Četrta rešitev je konfederacija vseh balkanskih narodov. Toda da se to zgodi, se morata predvsem izpolniti dva predpogoja in sicer radikalno, stalno in jasno. Ta dva pogoja sta pa:

1.) Vse velesile se morajo odpovedati vsem težnjam in vsakemu vmešavanju na Balkanu. Ne Avstro- Ogrska, ne Nemčija, ne Rusija, ne Italija ali katerakoli država ne sme zasledovati nikakršnih aspiracij, bodisi političnih ali teritorijalnih.

Radi tega mora biti Bospor odprt vsem državam na svetu pod enakimi pogoji in za balkanske produkte mora biti prost izvoz in prevoz vsepovsod. — Oboroževanje mora biti prepovedano na Balkanu in njegova nevtralnost mora biti garantirana od vseh držav. Bospor in Dardanele morajo biti internacionalne, da ima Rusija prost izhod. Ravnotako se mora internacionalizirati Trst, da Avstro-Ogrska lahko izvaža ali uvaža svoje produkte.

Na ta način bi se ustanovila nevtralna balkanska konfederacija ki bi obsegala **vse jugoslovanske dežele, sploh ves balkanski polotok od Ljubljane do Aten, od Zagreba do Soluna, od Černovic pa do Carigrada.** V tej balkanski konfederacijski državi morajo biti vsi Slovenci, Srbi, Črnogorci, Hrvati, Bolgari, Rumuni, Albanci in Grki, ki bodo uživali narodno avtonomnijo in politično svobodo. Na ta način se prenehajo vse narodne legitimne aspiracije vseh balkanskih narodov. Srbi in Rumuni dobe Banat, Srbi, Bolgari in Grki dobe Macedonijo v narodnem in gospodarskem oziru, Rumunci dobe Dobrudžo za svoj gospodarski razvoj in Bolgari kot svojo prosto pokrajino za narodni razvoj. Albanci bodo lahko poljudno živeli na obrežjih Jadranskega morja po svojih starih, narodnih običajih, Srbi pa dobe prosto pot do morja. Na ta način bodo odstranjeni vsi prepiri, bodisi v gospodarskem, političnem ali narodnem oziru. Konfederacija ne bo dala balkanskim narodom samo politične ali narodne svobode, ampak tudi gospodarsko svobodo.

Medtem, ko niso bile male države doslej radi večnih nemirov in premaloštevilnega prebivalstva sposobne, da bi bile same razvijale industrijo in so bili vsi ti narodi izkoriščani od tujega kapitala, bi bila ta konfederacijska država zmožna povzdigniti svojo industrijo in produkcijo do maksimalne višine. Njena industrija doseže v kratkem času druge države, kajti na tem polotoku ne manjka podjetnih in marljivih ljudi, ne naravnega bogastva. Onim, ki trdijo, da je zveza med balkanskimi narodi nemogoča, se lahko pove, da mislijo le na dinastije in njih vlade. Leta 1910 so imeli bolgarski, srbski, hrvaški in slovenski socialisti v Belgradu konferenco. V teku te konference so sklenili prvo skupno zahtevo, da se ustanovi balkanska federativna republika, kot edino sredstvo, da morejo narodi živeti v miru in blagostanju. Dogodki, ki so se odigali zadnje čase, nam to še bolj potrjujejo, in neoporekljivo je, da poznamo razmere bolj kot pa oni, ki opazujejo samo tek dogodkov od zunaj. Toda ne le socialisti, ampak večina ljudstva in celo kapitalisti zahtevajo federativno republiko vseh balkanskih narodov. Kljub vsem intrigam in kljub vsem umetnim konfliktom, ki so se kovali na Balkanu, kljub brezštevilnim moritvam, ki so jih povzročile razne dinastije in vlade med narodi, kljub vsemu temu hrepene vsi balkanski narodi po skorajšnji zvezi. In bodo jo dosegli proti volji vseh dinastij. Oni, ki tega še ne vidijo, naj le predlože to vprašanje samo prizadetim narodom na svobodno splošno glasovanje!

Ideja za federativno republiko je za uresničenje bolj zrela, kot si marsikdo misli. Temu uresničenju se protivijo samo velesile in balkanski despoti. Mednarodni proletariat in velike mase ljudstva, ki žele mir, bodo odstranile prvo oviro, to je imperializem velesil, socialisti in balkanski narodi pa prevzamejo odstranitev druge ovire, to je naših dinastij. Vedeti se namreč mora, da niso te dinastije vkoreninjene v ljudstvu in da nimajo narodi sploh nobenega čuvstva za monarhijo in jih trpe le kot nekakšno potrebno zlo radi zunanjih nevarnosti.

Edino združitev vseh balkanskih narodov v federativni republiki je zdrava rešitev balkanskega problema. Vsi, ki žele pravičen in trajen mir na Balkanu in v Evropi, morajo zahtevati to konfederacijo. Vsako drugo sredstvo bi bilo samo delno, začasno, minljivo in bi dajalo povod novim konfliktom in vojnam. Ali nimajo evropski narodi še dovolj morije? Ali si še žele novih v prid interesom nekaterih velekapitalistov, nekaterih dinastij in militarističnih klik?

Ilija Milkić,
član srbske socialne demokracije.

*

V zadnji številki "Radničke Straže" je tudi ona objavila Milkićev članek. Na začudenje vseh, ki čitajo ta list, je "R. S." dejala, da se strinja s člankom; pri tem je seveda zopet mobnila po slovenskih socialistih, kajti brez tega že ne more Cvetkov mirno zaspati.

Radnička Straža torej očitno sama ne ve, kaj piše, s čem se slaže in s čem ne. Pred par številkami je strašno zabavljala, ker so Slovenci potegujejo za federativno republiko, češ da je republika ali monarhija vseeno, da to republika ne bo socialistična i. t .d. Zdaj se naenkrat "slaže"! In vendar tudi po Milkićevem članku republika še ne bo socialistična, in vendar naglaša Milkić potrebo, da se odpravijo dinastije, in vendar povdarja Milkić, da ne zahtevajo federativne republike le socialisti, ampak celo kapitalisti!

Prav tako je čudno, da se "R. S." strinja z Milkićevim člankom, ki naglaša, da je balkanski problem med drugimi tudi posreden in neposreden vzrok sedanje vojne. Kadar smo mi to dejali, je Cvetkov prezirljivo zamahnil z roko; zdaj se — slaže. In Milkić kaže, da se morajo tej repbliki pridružiti tudi avstro-ogrske dežele; nemara se strinja s tem sedaj celo Žikić. Kako dolgo?

"Petit Parisien" povdarja, da predsednik Wilson ne diskutira o papeževih nasvetih, temveč je brez ovinkov povedal, da je mir nemogoč, dokler ne prodre demokracija tudi za Reno. Mirovno pogajanje z absolutizmom, ki bazira na oligarhiji, je potrata časa in energije.

V splošnem je Wilsonov odgovor našel zelo entuzijastičen odmev v Franciji.

Začasna ruska vlada je izdala naredbo, da smejo žene v Rusiji opravljati javne službe vsake vrste ravno tako kakor moški in z enakimi pogoji. Grofica Paninova, ki je nekaj časa službovala kot pomočna ministerka za socialni pouk, je zdaj imenovana za ministerko javnega pouka.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKI TOREK.

— Lastnik in izdajatelj: —

Jugoslovanska delavska tiskovna družba v Chicago, Illinois.

Naročnina: Za Ameriko $2.00 za celo leto, $1.00 za pol leta. Za Evropo $2.50 za celo leto, $1.25 za pol leta.

Oglasi po dogovoru. Pri spremembi bivališča je poleg novega naznaniti tudi stari naslov.

Glasilo slovenske organizacije Jugosl. — socialistične zveze v Ameriki. —

Vse pritožbe glede nerednega pošiljanja lista in drugih nerednosti, je pošiljati predsedniku družbe

Fr. Udovich, 1844 S. Racine Ave. Chicago, Ill.

PROLETARIAN

Owned and published every Tuesday by

South Slavic Workmen's Publishing Company Chicago, Illinois.

Subscription rates: United States and Canada, $2.00 a year, $1.00 for half year. Foreign countries $2.50 a year, $1.25 for half year.

Advertising rates on agreement.

NASLOV (ADDRESS):

"PROLETAREC"

4008 W. 31. STREET. CHICAGO, ILLINOIS

Iz San Franciska poročajo: Policijski komisar Roche je posvaril Van Puhla, glavnega ravnatelja cestnoželezniške družbe zaradi profesionalnih pretepačev in ubijalcev, ki jih namerava družba importirati, da stražijo stavkokaze. V človeških nižinah v New Yorku, Chicagu in drugih velikih městih so nabrali najbolj brezobzirne značaje in jih privedli sem, da širijo strah in grozo, uprizarjajo izgrede in zlomijo stavko. Policijski komisar meni, da ugrožavajo profesionalni pretepači in ubijalci javno varnost in da bodo krivi, da bo tekla kri. Policija v San Franciscu — pravi — ne bo služila za razbijanje stavke. Stavkokaze importirajo iz Los Angelesa in New Yorka. Prevažajo jih preko Chicage po Southern Pacific in Santa Fe železnicah. Iz verojetnega vira je došla vest, da stane prevoz stavkokazev $70.000.

Javna tajnost je, da je Van Puhl plačal $9800, da pripeljejo 800 motormanov iz Los Angelesa. Doslej so pripeljali štirje izredni vlaki 800 stavkokazev in potni troški so znašali $56,000. Za vseh 7,080 stavkokazev je bilo plačane $71,000 voznine.

Družba z vsemi sredstvi nastopa proti svojim uslužbencem, ki se bojujejo za povišanje mezde in osemurni delavnik, medtem, ko meče proč denar na debelo, da s stavkokazi zlomi stavko in prisili uslužbence, da se vrnejo pod starimi pogoji na delo. Rajši vrže tisočake za pridaniče, kot da svojim uslužbencem prizna, da so ljudje in imajo pravico do človeškega življenja.

Kako se stavka konča, je danes še nemogoče povedati. Uslužbenci so solidarni in podpirajo jih zavedni delavci, ki rajši hodijo peš kakor da bi se vozili na vozeh, ki jih vodijo stavkokazi, katere čuva izvržek iz človeških nižin.

Iz Pittsburgha poročajo: Petrolejski kralji so povišali surovo olje za 25c pir sodu. Sedaj stane sod surovega petroleja $3.50 na debelo. Kapitalistični listi poročajo, da je to najvišja cena, katero je dosegel surovi petrolej v enem četrstoletju. To je gotova resnica, ampak najbolje bi naredili, ako bi sporočili tudi vzrok, zakaj se je tak podražil. Ako se bo tako dražil, bomo kmalo na tem, kakor so na Reki, v stari domovini, kjer je poraba petroleja v privatne svrhe prepovedana. Tukaj pa vlada ne bo prepovedala, ampak prepovedano bo rabiti petrolej vsled visokih cen. Toda upamo, da bodo že tudi tem "oljnatim veličanstvom" navili uro, kot so jo premogovniškim baronom.

Vojni industrijalni svet v Washingtonu je razpravljal o produkciji jekla. Svet je določil $65 za tono jekla, vendar pa čaka še na potrdilo iz Bele hiše.

Produkcijski troški za tono jekla znašajo $40 in vojni industrijalni svet meni, da $25 profita zadostuje pri toni jekla.

Zdi se nam, da je to bolj preveč kakor premalo.

Jacob Stair, veletrgovec z mešanim blagom, obtožuje Rob. J. Lewisa, bivšega kongresnika in advokata, da si je pridržal $500, katere je imel Cunningham plačati njemu po sodnijski razsodbi.

Naloga delavskega razreda.

Socializem ima nalogo, da preustroji človeško družbo. Njegov prvi cilj je čim popolnejša harmonija v svetu človeških bitij. Seveda se ne sme misliti, da ne bo bojev v socialistični družbi, oziroma da uči socializem kaj takega. Boj je načelo prirode. Boj opazujemo povsod, kamorkoli se obrnemo. Vidimo ga v svetu, ki ga imenujemo živega, in v onem, ki ga imenujemo neživega. Ravno boj je tisto, kar vzdržuje svetovni red v neskončnosti in utemeljuje napredek. Boj je na primer med privlačno silo solnca in centrifugalno silo zemlje; in rezultat tega boja je pravilno sukanje zemlje okrog solnca. Korenine hrasta in maha se bojujejo, da pridobe iz zemlje sokove za svoje rastline. Bela telesca v krvi se bojujejo zoper tujo snov, ki pride v telo in ga ogroža kakor pošteni policisti zoper vlomilca.

Ali kakor je v prirodi vse raznovrstno in podvrženo razvoju, tako tudi boj ni povsod in vedno enak. Čim nižja je stopnja, na kateri stoje živa bitja, tem surovejši je boj. Tudi človek na nizki stopnji razvoja je divjak, in najbolj opravičuje to ime njegov brutalni način boja, v katerem se obnavljajo vsi instinkti roparske zverine, ki ga vodijo celo do kanibalstva.

Toda že pri divjaku ne igra fizična sila izključno vlogo v boju, ampak kolikor toliko se ji pridružuje tudi duševna moč. Celo živali se poslužujejo žvijačnosti v boju, v napadu in v obrambi, da izravnajo z njo škodljivo jim razliko fizične moči. Čimbolj se pa človek razvija, tembolj prodira duševni element tudi v boju. Vpliv duševnosti se pričenja s tem, da oboroži človek svojo golo roko, in nadaljuje se s tem, da neprenehoma popravlja zboljšava in izpolpolnjuje svoje orožje in zamenjava stara sredstva z novimi iznajdbami.

Duševni element v človeku se pa ne zadovoljava s tem, da izpopolnjuje materijalno orožje, ker je samo ob sebi tudi boj, temveč gre neodvratno za višjim ciljem. Da izpodrine materijalno orožje in materijalne boje sploh in jih popolnoma nadomesti z duševnimi.

Tak stadij doseže svet, če postane socialističen ,to se pravi, če se vse človeštvo organizira v eni enotni družbi, v kateri izginejo materijalna nasprotja, ki se rešujejo v zadnji instanci z materijalnim orožjem.

Socialistična družba je svetovna organizacija ljudi, ki imajo skupne interese in jih spoznavajo, kar ustvarja voljo, da jih skupno zasledujejo. V taki družbi izginejo razredi in s tem tudi razredna nasprotja. V njej se ustanovi skupnost gospodarskih interesov in odpadejo gospodarska nasprotja ne le med današnjimi razredi, ampak tudi med posameznimi skupinami sedanjih kapitalistov, med deželami in narodi.

Čimbolj se umaknejo materijalistični boji, tembolj pa oživi duševna tekma, kajti na razpolago ji bo nerazmerno več sredstev, kakor v sedanjih razmerah, in udeleževalo se je bo na miljone glav, ki so v sedanji družbi obsojene izključno na delo za vsakdanji kruh.

Če bi bili argumenti tako močni, kakor se zdi idealistom, bi zadostovala mala armadica dobro podkovanih, v duši prepričanih in dovolj zgovornih socialistov, da bi v kratki dobi prepričali ves svet o brezprimerni koristi socialističnega sistema in pripravili vse človeštvo za odstranitev kapitalizma. Toda moderni socializem spoznava, da je tako pričakovanje utopija, kajti realni, predvsem gospodarski interesi so močnejši od vseh etičnih argumentov. Za interese kapitalističnega razreda je v sedanji družbi dobro poskrbljeno in zato ne čuti ta razred potrebe po izpremembi. Razun tega ima vse, kar obstaja, v sebi nagon obstanka. Kakor ga ima posamezen človek, tako ga ima tudi kapitalistični razred.

Socializem pomeni konec razredov. Proletariat se lahko sprijazni s to mislijo, kajti zanj ni razred nič druzega, kakor neznosna odvisnost, bližajoča se suženjstvu. Za kapitaliste pomeni njih razred vzvišenost nad ostalim človeštvom in gospodstvo.

Od kapitalističnega razreda se ne more pričakovati, da bi se navduševal za socialistično družbo. Gonilni faktor socialne revolucije more biti le delavski razred, ker mu uspeh take revolucije zagostavlja zdrobitev mezdnih verig, gospodarsko neodvisnost enako, pravnost in pogoje za svoboden razvoj.

To je, kar je Karl Marx označil z besedami: 'Osvoboditev delavskega razreda more biti le delo delavskega razreda samega."

To resnico moramo imeti nepremakljivo pred očmi, ako hočemo razumeti globlji pomen modernega boja med delom in kapitalom, njegov zaključni cilj in nalogo delavskega razreda v tem boju.

Ako ima kakšen razred tako zgodovinsko nalogo, kakor jo ima delavski razred našega časa, je nujno potrebno, da jo sam spozna. Ne le, da jo spozna v obrisih ali pa kot megleno podobo, ampak da razume vso njeno važnost, njen globoki pomen in njeno velikost.

Obstanek delavskega razreda in njegovo razmerje napram ostalim delom človeške družbe, njegova odvisnost od kapitalističnega razreda pogaja boj med razredi in postavlja novo, nekapitalistično družbo kot neizogiben cilj. Ali obstanek delavskega razreda ni sam na sebi še nikakršna garancija za pravilnost njegovega boja in za njega uspeh.

Padec kapitalističnega sistema je neizogiben — lahko bi rekli — po mehaničnem zakonu družabnega razvoja. Neizogiben je, kakor je minljivo vse. Kakor propada celica, list, individualno bitje, svetovno telo in posamezen svetovni sistem, tako propade tudi razred, ki je nastal kot plod prejšnjega razvopja. Spoznali bomo tudi razloge tega nujnega propada.

Toda s tem še nikakor ni povedano, kdaj se umakne kapitalistični razred in kapitalistični sistem, ne na kakšen način se umakne, ne komu se umakne.

Mogočni argumenti kažejo prihod socializma. Prav v sedanjem času, v dobi svetovne vojne, ki je potegnila vse kontinente našega planeta v svoj krvavi vrtinec, postajajo znamenja prihajajočega socializma vse očitnejša. Odpor vladajočih sil proti delu socializma je le dokaz, da je ta "rdeča pošast" postala sila, ki je niti gospodarji sedanjega sveta ne morejo več prezirati in zanikavati.

Toda socializem ni fatalizem. "Znamenja na nebu" ga ne napovedo kakor rojstvo Kristusovo in usoda ga ne uveljavi. Prepuščati socialni razvoj "nujnosti", "družabnemu zakonu" ali "usodi" se pravi, prepuščati ga vladajočim silam. Gotovo se izvrši tudi ta razvoj do zadnjega konca po stalnih zakonih, ki jih je treba spoznavati. Ali ti zakoni ne učinkujejo nematerijalno. Izvrševalci razvojnih socialnih zakonov morejo biti v človeški družbi le živi ljudje. In tudi oni ne morejo biti le slepo orodje zakonov, ampak morajo biti zavedni činitelji, ki delajo smotreno.

Izvrševalec socialne revolucije more biti le delavski razred. Zato mora jasno spoznati svojo nalogo in cilj, pota, ki drži k cilju in sredstva, ki omogočijo zmago.

Delavski razred je poklican, da izvrši socialno revolucijo; a njegova stvar je, da postane sposoben za to gigantično nalogo.

Mehika in Mehikanci.

Aleksander pl. Humboldt je zapisal: "Če zasluži kakšen del sveta ime paradiža, tedaj je gotovo paradiž Mehika s svojimi jezeri, s svojim rastlinskim nakitom, s svojim krajinskim ozadjem, ki ga krase vulkanski snežniki, s svojim večno jasnim podnebjem in s svojim oživljajočim gorskim zrakom." Mehika, dežela cvetoče agave, je resnično divno krasna, a le kolikor je ne leži ob morju, kajti ondi divjata žolta mrzlica in malarija ter je vročina, ki pade redkokdaj pod 21 stopini, uprav neznosna. Čim više pa se dviga ozemlje, tem lepše in zdravejše je podnebje.

V Mehiki raste sladkorni trs, kakavovec, dragi braziljski in mahagonski les, do 5 m visoka koruza, kavovec, večno zeleni hrast, agava, orhideja, vanilija, tuberoža, banana in se sploh košati najbujnejša tropična vegetacija. Še na 2000 m visokih gorskih planotah je vročina enaka kakor v Neaplu. Najboljše evropske žitne in sadne vrste uspevajo ondi izvrstno. Na obalah morja dežuje preveč in preobilno,zato so tam močvirja in lagune. Više pa je dežja baš dovolj ter je zrak čist in zdrav. Značilne so za mehikansko krajino mesnate, trnate kakteje, na katerih živi škrlatasto rdeča uš, košenilja. Stotisoč teh uši tehta 1 kg. Uporabljajo jih za barve. Agava zraste do 12 m visoko in iz njenega soka delajo mehikansko narodno pijačo pulque.

Kakor rastlinstvo, je v Mehiki bujno in bogato tudi rudninstvo; ondi so izdatni rudniki srebra, zlata, bakra in svinca. Ob Pacifičnem nabrežju, v Nižji Kaliforniji in v Boliviji je neštevilno rudnikov. Iz Mehike izvažajo zlato, srebro, baker, svinec, kavo, kožuhovine, kože, vanilijo, košenilijo, kave in razne živali.

Mehika združuje v enotno republiko 27 državic ter je štirikrat večja od Nemčije. Prebivalcev pa ima le 13 in pol miljona. Med temi je 5 miljonov Indijancev, 6 miljonov mešancev (indijanske, španske in zamorske krvi), 2 in pol pa Kreolov in belih. Indijanci so razdeljeni v razne rodove: Mixtepe, Zapoteke, Azteke, Maye i. dr. Nekateri teh rodov žive stalno na grudi, mnogi pa so še divji nomadi. Leta 1900. je govorilo španščino 7 do 8 odstot, razne indijanske dialekte pa 93 odstot. mehikanskega prebivalstva, ki je večinoma katoliško.

Ferdinand Cortez je z malo četo Špancev osvojil veliko državo Mehikancev (1519 do 1521) ter jo podvrgel španski kroni. Španija je Mehiko nestramno izrabljala kot zakladnico srebra in zlata, dokler ni Hidalgo léta 1821 Mehiko osvobodil in jo odtrgal od Španije. Mehika je nato postala republičanska zvezna država, v kateri je bilo že preko 240 revolucij, ki so jih skoraj vse izzvali razni generali. Poizkus francoskega cesarja Napoleona III., ustvariti v Mehiki cesarstvo pod vlado avstrijskega nadvojvode Maksimilijana, se je zaključil tragično leta 1867., ko so zmagoviti republičani dali v Quereru Maksimilijana ustreliti. Za njim so bili predsedniki razni generali, med temi Porfirio Diaz, ki je bil izvoljen šestkrat zapored na šest let za predsednika (1876 do 1910) in je v Mehiki avtokratično vladal. Bil je krut vladar, ki je dal vsak upor krvavo zatreti. A tudi Diaz je moral pobegniti; za njim je bil predsednik general Huerta. Tudi proti Huerti sta se uprla dva generala. Villa in Carranza, in izzvala krute boje.

Mehika ima tri večje luke ob obali Atlantskega oceana: Vera Cruz, Tampico in Coatza Coalcos. Glavno mesto republike je povsem moderna in razkošno krasna Mehika (Mexico), ki leži 2270 m visoko in ima okoli 350,000 prebivalcev. Velika mesta so še: Puebla, ki ima okoli 100,000, San Luis Potosi, ki ima okoli 65.000 in Guadalajara nad 100.000 prebivalcev.

Iz Londona poročajo: Prejšnji teden so submarinke potopile 16 parnikov s 1600 tonami, to je dve ladji manj kot predzadnji teden.

K glasovanju o predlogih

K GLASOVANJU O PREDLOGIH, DA SE POSTAVI J S. Z. NA STALIŠČE AVTONOMNIH SEKCIJ.

Držanje hrvaških sodrugov pri Radnički Straži (s tem ne mislim na hrvaške sodruge v hrv. srbski sekciji) je rodilo v J. S. Z. občutno krizo, iz katere ni bilo druzega izhoda, kakor da se postavi Zveza na stališče avtonomnih sekcij. Vsak drug korak bi bil lahko povzročil, da bi se Zveza popolnoma razkopala in bi vsled tega trpelo vse naše gibanje ne samo za sedaj, ampak tudi po vojni. Zato je gl. odbor izdal in utemeljil svoj predlog za avtonomne sekcije.

Morda bodo nekateri člani vprašali, (osebno sem bil že sam vprašan) če res ni nobenega druzega izhoda, kakor ta, ki ga priporoča gl. odbor v svojih predlogih. Na to je treba takoj odgovoriti, **da ga ni.** Zakaj ne ? Zato ne, ker so prišle zadeve v ožino, v kateri ni bilo več prostora za umikanje, za reguliranje. Zato ne, ker so hrvaški sodrugi pri Radnički Straži zavrgli demokratično načelo svobodne razprave, načelo, ki velja v amer. socialistični stranki v vseh slučajih, ki jih prinaša s seboj čas in potrebe, in so se postavili na nezmotljivo-avtokratično stališče; zato ne, ker se hrvaški sodrugi pri "Straži" boje, da bi jim "sovražnik", ki se poraja v njih razgreti domišljiji, ne pobasal čez noč, ako slišijo nasprotne argumente, njih privržence v žep in bi vsled tega trpel njih sebični "ugled": dalje zato ne, ker mislijo sodrugi pri Radnički Straži, da je socialistična filozofija nekakšen dramatičen tekst, katerega se je treba naučiti avtomatično na pamet, da ga ob gotovi uri in na odbranem odru odigrajo "nezmotljivi" socialistični diletantje na komando; — in končno zato ne, ker so si uredniki R. S. vtepli v glavo domišljijo, da so oni logično poklicani — ne vem po kakšni milosti — da izrekajo nezmotljive sodbe in fanatične anatheme nad vsemi, ki se z njimi ne strinjajo. — To so vzroki, da je vsaka druga izognitev iz krize v J. S. Z. danes nemogoča.

Nekateri hrvaški, mnogi srbski in gotovi slovenski sodrugi, ki poznajo razmere pri R. S. bodo to potrdili. Potrdili bodo to tudi nekateri člani gl. odbora, ki so imeli s temi ljudmi opravka. Morda izvedo o taktiki teh ljudi sčasoma tudi člani skupne stranke. Gl. tajnik Germer je že imel enkrat priliko slišati te "nezmotljivce" in je lahko ocenil njih kvalitativnost kakor je pač mislil. To je bilo takrat, ko je bila razprava o "ljudski obrambi".

Toda obrnimo se malo nazaj, na izvor krize, da se ne bo reklo, da koga po krivem obdolžujemo, in poglejmo, kakšno vlogo so igrali ljudje pri Radnički Straži.

Ko je bila na dnevnem redu razprava o "ljudski obrambi", so sodrugi okrog Proletarca videli potrebo, da se o zadevi razpravlja, kajti problem je prinesla v ospredje vojna in je bil torej vsem članom — ne samo Slovencem — čisto nov. Kakšno stališče zavzamemo glede tega vprašanja socialisti? Odkod naj zajemamo vire za dokazovanje, kdo ima bolj prav? Ali naj pokličemo na pomoč zgodovino, ustanovitelje socialističnega gibanja, ali besede sentimentalnih pacifistov? Marks ali Tolstoj? Engels ali Bertha Suttner? Jaures ali Scot Nearing? Slovenski sodrugi so odločili, da ostanejo pri Marksu, Engelsu in Jauresu, poleg tega pa seveda niso izključili časovnih razmer, ki igrajo v vsaki zgodovi svojo vlogo. In tako se je v Proletarcu razpravljalo, kakor se je takrat razpravljalo v večini socialističnih listov v Ameriki, s socialističnega stališča, kakor vse druge razprave. Kaj pa pri Straži? Pri Straži so naenkrat suspendirali vso socialistično zgodovino, vse njene ustanovitelje in so se postavili na "novo" stališče. Iznašli so "novo" taktiko in iz te "nove" taktike, so ustvarili celo "novo" socialistično načelo: Kdor odslej naprej ni prisegal na to "novo" načelo, temu je pretilo takoj izključenje iz stranke. Toda ker je navsezadnje izgledalo vse to vendar klaverno in šepavo, so dognali, da je najbolje, da se o stvari sploh ne razpravlja, ker se to delavstva sploh ne tiče. (!) V smislu tega odloka so potem romali vsi dopisi in spisi o "ljudski obrambi" naravnost v urednikov koš. Posledica tega je bila, da so se začeli nekateri srbski in hrvaški člani zanimati za razprave v Proletarcu, medtem ko je pustilo držanje Straže v vrstah hrvaško-srbskega članstva velike sledove nezadovoljnosti.

Ta nezadovoljnost se je pa še povečala, ko urednik tudi po nalogu gl. in tiskovnega odbora ni hotel priobčiti spisov in dopisov, ki so se nanašali na razpravo o "ljudski obrambi". Ampak to ne pomeni, da se v Radnički Straži ni pisalo o tej zadevi. O, ne: Urednik Cvetkov je napisal o tej razpravi toliko, da se bogu usmili, seveda vse tako, kakor ga je bil navdahnil **pacifistični duh** — kakor navdahne na pr. rimskega papeža **sveti duh.** Fundament "nove" socialistične "teorije in taktike" je bil s tem postavljen.

Medtem se je pa nekaj zgodilo, česar pri Straži niso pričakovali in kar je bilo z njih "novostjo" čisto v nasprotju. Stranka je namreč sprejela platformo za predsedniško kampanjo, v kateri je bil tudi odlomek, ki se tiče "ljudske obrambe". Kaj sedaj? Ali mislite, da so uredniki Radničke Straže zapustili stranko, ker se je drznila sprejeti nekaj, kar je bilo v protislovju z Radničko Stražo, — to, kar so že parkrat sedaj, odkar je sprejeta večinska izjava glede vojne, priporočali, da naj store slovenski sodrugi? Kaj še! Ostali so lepo v stranki, in da se nad njo maščujejo, so vodili napram Bensonu, predsedniškemu kandidatu, politično sabotažo: To se pravi, niso hoteli iti na shode in govoriti in pisati v R. S. v prid Bensonu, vzlic temu, da so jih zunanji klubi vabili, naj pridejo.

Če bi bili slovenski sodrugi fanatiki, bi bili takrat lahko storili naznanili eksekutivi skupne stranke in poklicali te "velikanske moraliste" na odgovornost, toda slovenski sodrugi niso fanatiki in drže, da ljudje lahko svoje misli menjajo.

Kakor so prej rohneli in **blufali** proti slovenskim in srbskim sodrugom z izključitvijo, ker so se drznili drugače misliti kakor pri R. S., tako so sedaj napadali stranko. Slovenski sodrugi se niso dosti zmenili za vse to rohnenje in so potrpeli, vzlic temu da so napadi v R. S. zelo vplivali na to, da niso bile seje gl. odbora več tako normalne, kakor preje, in da je prišlo vsled fanatizma, ki so ga gojili hrvaški sodrugi do slovenskih in tudi do srbskih sodrugov, ker so jim dajali priimke kakor social-patriotje, militaristi in podobne psovke — do nervoznih prizorov.

Tako se je stvar vlekla mesece, in Straža in njeni privrženci so se vedno zaganjali v Proletarca in slovenske sodruge. Medtem se je bližal čas za socialistično konvencijo v St. Louisu, da stranka sprejme stališče z ozirom na vojno. Ker ni bila nobena tajnost, da sta v Zvezi dve struji, je gl. odbor zaključil, da poda vsaka sekcija glede na to stališče svojo izjavo. Tako se je tudi zgodilo. Sedaj bi človek mislil, bo Straža zagovarjala svoje stališče, Proletarec pa svoje — odločujejo naj pa argumenti in končno vse članstvo potom splošnega glasovanja. Toda pri Straži zopet niso čakali, kaj bo reklo o tem članstvo stranke, ampak so kar na svojo pest po stari "nezmotljivi" navadi takoj napadli (ne z argumenti) Proletarca, sodruga Kristana, slov. sekcijo in pozneje tajništvo, posamezne slovenske sodruge, in jim grozili z izključitvijo! — Slovenski sodrugi so imeli sedaj zopet lepo priliko da obtožijo uredništva Ralničke Straže pri stranki, ker je grozilo članom stranke, ki so imeli po pravilih ne samo pravico, ampak dolžnost, da izražajo svoje mnenje o zadevi, ki je bila na dnevnem redu — toda ker slovenski sodrugi niso fanatiki, so prizanesli tudi to pot. Pa odštejmo vse to, kar so slovenski in nekateri srbski sodrugi prenesli in prizanesli vsled svoje strpnosti ljudem pri Radnički Straži, in poglejmo drugo stran, da vidimo, kako je begala Straža hrvaško-srbske sodruge, da so kršili pra-

(Konec na 6. strani.)

Sumljiva taktika.

Taktika v A. F. of L. je dajala že pogostoma prijateljem resničnega delavskega gibanja povod za ostro kritiko. Vodstvo te organizacije, zlasti njen predsednik Samuel Gompers ima o položaju delavstva v sedanji družbi in o njegovih bojih pojme, ki ne morejo nikdar dovesti proletariata do svobode.

Ne maramo biti krivični in priznavamo, da je delavstvo s pomočjo unij. organizacije doseglo razne zboljšave. Ali to ne zadostuje, da bi se s tem moglo odobriti vse, kar počenja A. F. L. Kajti kljub vsemu, kar se je doseglo, ostaja vprašanje: Kaj bi se bilo doseglo, če bi stala organizacija na drugačnem stališču in se posluževala drugačne taktike?

Vsaka organizacija je boljša, kakor nič. Ali s tem ni rečeno, da je vsaka organizacija dobra, in prav o A. F. of L. se ne more trditi, da je dobra. Struja, v kateri plove, ni le konservativna, ampak naravnost nazadnjaška, medtem ko more priti delavstvo do zmage le po najnaprednejši smeri.

Če ne bi poznali besnega sovraštva, ki ga gojé voditelji ameriške federacije dela napram socializmu in socialistom, bi lahko mislili, da izvirajo njih zgrešene metode iz napačnega razumevanja delavskih vprašanj in iz nepoznavanja socializma. Ali še to bi bil slab izgovor, kajti ljudje, ki stoje na čelu delavskega gibanja, se morajo poučiti o vseh važnih socialnih strujah, torej nedvomno tudi o socializmu.

Kardinalna napaka omenjenih delavskih voditeljev je ta, da se v temeljnih socialnih nazorih nič ne razlikujejo od kapitalističnih strank. To se pravi: Družabni red je zanje prav tako nepremakljiv kakor za buržvazijo. Delavci so delavci, podjetniki so podjetniki — to je zanje kakor pribito. Nobenega poizkusa ne napravijo, da bi se to izpremenilo tistim, ki pa delajo za to, da bi to razmerje odpadlo, pa nasprotujejo na vso moč.

Toda v teh razmerah je osvoboditev delavstva kratkomalo nemogoča. Zakaj podjetniki niso le voditelji dela v svojih podjetjih — navadno to niti niso, ampak to oskrbujejo ravnatelji, superintendenti i. t. d. — ampak lastniki so. To je merodajno, zakaj to jim daje najvišjo moč: Ako hočejo, se dela, ako nočejo, se zapro tovarniška vrata. Da določajo mezde in ceno blaga, da ustanavljajo delovni čas, da dajejo lahko enemu boljše, drugemu slabše delo, da lahko vpeljujejo Taylorjeve in podobne sisteme, da dobivajo na delavce vpliv, ki sega n. pr. tudi na politično polje — vse to so le posledice dejstva, da so oni lastniki proizvajalnih sredstvih.

Iz tega pa sledi, da ostanejo delavci odvisni od njih, dokler so delovna sredstva v rokah privatnih podjetnikov. Organizacija, ki ne gre za tem, da odpravi privatno last produktivnih sredstev, ki kvečjemu lahko pridobi nekaj vpliva na določanje plač in delovnega časa, ali s tem ne more delavstva rešiti iz mizerije, ker ne more določati vrednosti denarja.

Že davno kaže izkušnja delavcem, ki niso slepi, da sledi zboljšanju mezde vedno podražitev življenskih potrebščin, in sicer je podraževanje navadno vedno večje, kakor zvišanje plač, tako da prihajajo delavci kljub vsemu navideznemu zboljšanju iz dežja pod kap.

Toda če je A. F. of L. vedno gušila s tem da ni priznavala razrednega boja za odstranitev razredov, je večinoma vsaj v danih razmerah delala na to, da se položaj delavstva oziroma njenega članstva zboljša. Zadnje čase pa se kažejo sumljiva znamenja, da opušča njeno vodstvo celo to delo in da stopa na skrajno nevarno pot.

Zadnji teden se je v Jamestownu, N. Y., sešla konvencija State Federation of Labor države New York. S svojo navzočnostjo jo je počastil tudi glavni predsednik A. F. of L. Samuel Gompers. Toda bolj značilno je to, da je bil na tem sestanku delavskih organizacij navzoč tudi Carlton Chase kot zastopnik "Merchants and Manufactures Association of New York".

Le mimogrede bodi omenjeno, da spada ta gospod med najbolj namazane protidelavske hujskače in je v državi New York najbolj srdito intrigiral zoper vse tudi najskromnejše socialne zakone. Toda to ni najvažnejše za to slučaj, kajti značilno je že samo ob sebi to, da sedi na konvenciji delavske organizacije zastopnik podjetniške organizacije kot časten gost.

Ta gospod je seveda tudi govoril na konvenciji. In to je naravno najvažnejše.

Gospod Carlton Chase se je dejal:

"Vem, da hočete kot delavci tako dobro živeti kakor mi, podjetniki. Toda ne napenjajte strune preveč, ker bi se sicer vse z velikim trudom zgrajeno poslopje prosperitete lahko porušilo nad Vami . . . Če vidite prvič zastopnika organiziranega podjetništva med sabo, je to po mojem mnenju najboljši dokaz za izpremembo, ki se je izvršila po zaslugi Vaše nove administracije. Vaš predsednik je vedno polagal važnost na prijazno prijateljsko občevanje z našo organizacijo, tako da nam je bilo omogočeno sodelovati z Vašimi zastopniki. Da se to razmerje dovrši, tako da se ne bosta delo in kapital več bojevala drug proti drugemu, ampak skupno zoper skupnega sovražnika dežele in njenega blagostanja, je glavni namen moje navzočnosti."

Da se more na konvenciji organiziranega dela tako govoriti, je že samo na sebi dovolj koščljivo. Ali še bi se nekako razumelo, če bi bili delegati iz uljudnosti dovolili nasprotniku, da tako govori, pa bi bili ostali hladni ob njegovih besedah. Toda pri tem ni ostalo.

Predsednik državne federacije Holland je takoj vstal in v skrajno prijaznem odgovoru naglašal, da se trudi, odkar je na čelu organizacije, da bi se razmerje med delom in kapitalom čim prijazneje razvijalo, da ne bi ta dva "za društvo enako potrebna reda" trošila svojih moči v vzajemnem boju.

V tem tonu so se nadaljevale razprave in skoraj odveč je omenjati, da ni manjkalo napadov na socialiste.

Kljub vsem svojim napakam ni A. F. of L. še nikdar tako globoko zabredla. In ker se ne more tajiti, da je to najmočnejša organizacija dela v Ameriki, in ker ne veje tak duh le v državi New York, je to zelo nevarno znamenje.

Nobena uljudnost ne sme segati tako daleč, da se govori neresnica. Velika neresnica je pa, če pravi Holland, da sta podjetniški in delavski razred za družbo enako potrebna. Ne le, da ni podjetniški razred enako potreben kakor delavski, resnica je, da je sploh nepotreben. Kar potrebuje družba s te strani, so proizvajalna sredstva, ki jih poseduje podjetniški razred. Ampak družba bi lahko imela ta sredstva tudi brez eksistence razreda, ki jih poseduje. Če bi bila sama njih lastnik, bi bila neodvisna od kapitalističnega razreda in šele tedaj bi se lahko govorilo o svobodni družbi.

Toda delavski predsednik Holland se ne zadovoljuje s tem, da dela kapitalistom in njih zastopnikom nepotrebne in na neresničnosti osnovane komplimente. On gre veliko dalje in zagovarja takozvano slogo med delom in kapitalom, o kateri ve vsek zaveden delavec, da je le tedaj mogoča, ako se delavstvo enostavno podvrže kapitalu.

Marsikaj se lahko opraviči z vojno v Ameriki. Delavstvo v Ameriki gotovo nima naloge, da bi pomagalo nemškemu kajzerju do zmage. Ampak organizirano delavstvo tudi nima naloge, da bi kapituliralo pred podjetništvom in prostovoljno nastavilo roke, da mu jih podjetništvo uklene.

To pa je tisto, kar se je hotelo v Jamestownu. Če se delavstvo odreče svobodni akciji in sprejme za geslo "harmonijo med delom in kapitalom", je izgubljeno. Kajti v taki harmoniji bodo vedno podjetniki na konju, delavci pa v nevarnosti, da pridejo pod konja.

Kar se zadnje časa javlja v A. F. o L., ni nič manje kakor izdajstvo delavskih interesov. In zelo potrebno je, da se postavi delavstvo na stražo; kajti če se da enkrat zapeljati v goljufivo "harmonijo", najde zelo težko pot iz nje.

Ustavne pravice in pacifisti.

Časopisi poročajo, da je illinoiški governer Lowden prepovedal vsa zborovanja pacifistov in iz Springfielda je bila poslana državna milica v Chicago, da eventualno s silo izvrši governerjev ukaz.

Če so poročila točna — in zdi se, da so — tedaj je Lowden odločno prekoračil svoje pravice in kršil ustavne garancije. Ameriška konstitucija jamči svobodo govora in zborovanja in ne dela v tem nobene izjeme. Če se govori o ameriški demokraciji, se ne sme pozabiti, da je baš svoboda besede eden njenih najmočnejših strelov, in če se porušijo take konstitucionalne garancije, se lahko razvali vsa demokracija.

Proti takemu zabranjevanju shodov se mora protestirati popolnoma brez obzira na to, kdo jih sklicuje, kdo govori na njih in kakšen namen imajo. Svobodno zborovanje je pravica vseh in javne oblasti imajo nalogo, da varujejo pravice državljanov, ne pa da jih ovirajo. To je njih dolžnost in s to dolžnostjo je združena nepristranost, brez katere je vsako pravično uradovanje nemogoče.

Kakor je mogoče posneti iz poročil, opravičuje Lowden svoje postopanje s tem, da širijo pacifisti nepatriotično propagando. Toda konstitucija govori le o svobodi zborovanja, ne pa o patriotih in nepatriotih. Povrh tega so pacifisti sami lahko prepričani ravno o nasprotnem: oni lahko smatrajo propagando za najbolj patriotično delo, in gotovo se med njimi vsaj nekateri res takega mnenja.

Patriotizem, pacifizem in druge take reči so predmeti nazora. Nobena postava pa ne prepoveduje nazorov in jih ne more prepovedovati, če ni utemeljena na prosti despociji. Zakoni prepovedujejo zločine in le proti zločinom imajo oblasti nastopati.

Ako bi stopilo v veljavo, da se smejo preganjati nazori, bi izgubilo javno življenje vsako pravno podlago in na njeno mesto bi prišla anarhična tiranija. Vladajoča stranka bi tedaj lahko izrabila svojo politično moč brezobzirno proti vsem nasprotnikom. Če vladajo v državi republikanci, bi tedaj lahko pripravili demokrate, socialiste, progresiste in vse druge ob njih ustavne pravice; posledice pa bi bile brezmejno kaotične in bi izzivale na vseh koncih in krajih konflikte in revolte.

Varstvo ustavnih pravic je skupna zadeva vseh državljanov. Če je njih kršitev danes naperjena proti enemu delu, zadene jutri lahko drugi del. Varnost za vse je edino v tem, da se varuje enaka pravica napram vsem.

S tem nima prav nič opraviti vprašanje, kako kdo sodi o teorijah in o počenjaju pacifistov. Mi smo n. r. nasprotniki republičanske in demokratične in prohibicionistične stranke. Kljub temu gre njim pravica svobodne besede prav tako, kakor je zahtevamo za se. Prav tako gre tudi pacifistom.

Simpatičen nam pač ni tiste sorte pacifizem, ki se je začel razvijati v Zedinjenih državah in ki postaja od dne do dne bolj otročji. Mir je lepa in velika reč; ali na tak način, kakor "delajo" zanj tukajšnji pacifisti, se mir ne poveličuje, temveč zavlači se v smešnost. Vzemimo le en zgled: Wilson je govoril o vojnih ciljih Amerike v kongresu, označil jih je v znani noti, ki je bila poslana ruski vladi; spisal jih je v odgovoru na papežev posredovalno predlog. Vse to so znane reči in absolutno morajo biti znane ljudem, ki hočejo delati politiko in celo tako visoko politiko, ki ima mir za svoj cilj. Kljub temu romajo še vedno pacifistični otroci po Ameriki in monotono deklamirajo: "Predsednik naj pove, kakšne vojne cilje ima Amerika."

To ni doslednost, to ni politika, to ni niti nagajivost, ampak čisto navadna otročarija je.

Bila bi tudi velika zmota misliti, da so ljudje v pacifističnem gibanju enega kova. Nasprotno je to mešanica, ki nima sploh nič druzega skupnega, kakor besero "mir" — besedo, ne pa njenega pomena. Med njimi so gotovo idealisti, ampak večinoma taki, ki so preveč idealni in se jim, medtem ko štejejo zvezde, izpodmikajo ali pod nogami: potem ljudje, ki nič ne poznajo razmer v Evropi, in vsled tega tudi na razumejo te vojne in njenega pomena; potem pridigarji, ki mislijo, da se svet lahko ravna z lepimi besedami; potem ljudje brez lastne sodbe, ki gredo vedno tja, kjer se jim zde fraze najlepše; nadalje moški in ženske, ki iščejo senzacije in druzega nič, taki, ki upajo, da pridejo njih imena v časopise, da se bodo morale visoke oblasti pečati z njimi i. t. d.

Iz vse te mešanice se je ustanovil takozvani "People's Council of American Demokracy and Terms of Peace". Po svojem naslovu bi bila to lahko resna organizacija; po svojem počenjanju je otročja. V njej je tudi nekoliko socialistov; toda kdor bi iz tega sklepal, da je organizacija socialistična ali da ima sploh kaj opraviti s socijalizmom, bi se kruto motil.

Ves ta "Council" bi bil ostal zelo neopažen, če mu ne bi bile ravno nekatere oblasti s svojo nestrpnostjo pomagale do nepotrebne slave. Hotel je prirediti zborovanje, najprej v Minneapolisu, potem v drugih mestih, a povsod so mu to preprečili. Naposled so zborovalci prišli v Chicago in so tukaj imeli en shod, nadaljne sestanke je pa prepovedal Lowden.

Ne glede na to, da se s takimi prepovedmi res rušijo temelji demokracije, tudi ni lahko izmisliti večje nerodnosti. S temi prepovedmi in progoni se šele daje pomen stvari, ki ga sama na sebi pravzaprav nima.

Ako kakšna stvar ni resna, tedaj se mora to tem prej pokazati, čim bolj se jí dovoli, da se prosto izraža. Tu je na primer med večinami tega Councela židovski rabin dr. Magnus iz New Yorka. Ta mož je dal med drugimi sledečo modrost od sebe: "Predsednik je v svojem odgovoru na papeževo noto sprejel ruske mirovne pogoje. Zakaj se torej ne snide mirovna konferenca?"

Dr. Magnus je velika luč med pacifisti, in če govori take zabitosti, se lahko sodi, kako "resna" je vsa ta agitacija. Vraga! Rusi so že davno prej razglasili svoje mirovne pogoje; zakaj se takrat ni sešla mirovna konferenca? Menda pač zato ne, ker ni dovolj, da ima ena stran lepe pogoje, če ima druga stran popolnoma drugačne.

Kajpada, pristaše dobi lahko tudi najsmešnejša smešnost. To je tako in bo še dolgo tako. Ampak če se smešnost pomaga, da si natakne resen obraz, se s tem gotovo ne uniči.

Prav z nobenega stališča se take prepovedi ne morejo opravičiti. Svoboda je svoboda in mora veljati za vse enako, sicer je vsakdo v nevarnosti da jo izgubi Billy Suday klepeče na svojih "pobožnih" sestankih take gorostasne neumnosti, da se človeku želodec obrača. Voliva iz Zion City strupi poslušalce s tako oslovskimi pridigami, kakor da živimo petdeset tisoč let pred Kristom. Vse to nam je strašno; toda svoboda je svoboda in mora veljati zanje tudi. Tako mora veljati tudi za pacifiste. In če ni pametno, kar pridiga, naj se izpodbija s pametnejšim. Ustavne pravice pa morajo biti svete.

Ameriška vojaška uprava na zapadni fronti bo poskrbela, da dobe nemški vojaki Wilsonov odgovor rimskemu papežu v svojem jeziku, ker je skoraj izključeno, da bi nemška vlada dovolila objavljenje note v celoti. Odgovor bo tiskan v obliki okrožnic, ki jih bodo avijatiki raztrosili po nemških zakopih in krajih v Nemčiji.

Iz govora drja. Laginje v avstrijskem državnem zboru posnemamo:

Pred vsakim drugim razpravljanjem si štejem v sveto dolžnost, da razjasnim težko stališče, v katerem se nahaja narod zlasti v zadnjem letu. Naš narod povsod strada, in to brezprimerno: Lika, Dalmacija, Istra, primorski in kranjski okraj pa naravnost propadajo v vsem: narod umira, njegova živina, kolikor je je še ostalo, erkuje od gladu. Kar je bilo in kar ni bilo sposobno za orožje, vse je bilo vzeto v vojsko; veliko žensk, starčkov in otrok je odpeljanih v tuje kraje; hrano, katera bi bila v prvi vrsti potrebna za narod, so pokupili v druge namene, ker smo najbližji velikim masam, katere jo istotako potrebujejo. Tako se tudi za časa te svetovne vojne uresničuje ono, kar se je prej že pogostokrat dogajalo, da trpe namreč južni kraji države brezprimerno bolj, kakor pa srednji, in da se stavijo našemu narodu zahteve, ki so veliko večje, kakor bi smele biti po pravici, in ki so veliko težje, kakor one, katerim bi mogel naš narod ugoditi. Na naše pritožbe, predloge in prošnje ne obrne nikdo niti glave; kar se tiče našega naroda med Triglavom in Drino, vodi zanj in za vlado pogubonosno politiko brezdušna čreda uradnega aparata, ki opisuje naš položaj kot dober, dasi je tak, da ne more biti hujši. Ker smo bili še od nekdaj prepričani in se učili, da ni za nas življenja brez narodnega združenja in samostojnosti, smo danes toliko bolj dolžni, ko nam pripravljajo težke verige centralizma, v imenu nove Avstrije, ponoviti našemu narodu od Mure, Drave in Donave do obale sinjega Jadrana, da čutimo vsi tukajšni njegovi poslanci čut njegove duše, da zahtevamo združenje Slovencev, Hrvatov in Srbov v samostojno državno telo po zakonu, da uredimo sami svoje pravice in potrebe, svoje dohodke in izdatke, z zakonitim svojim vladarjem iz habsburško-lotarinške dinastije, in da nam ne bo v tej skupni domovini zapovedal noben tujec, ne Nemec, ne Madžar. Ko bomo sami gospodarili v naši skupni domovini, bo imel naš Srem in naša Slavonija dovolj hrane za nas in za naše brate, katerim bomo mogli dajati naše delavske sile, ki se sedaj izgubljajo po vsem svetu za dom in narod; za vse naše brate in za vse narode, ki bodo hoteli biti naši prijatelji, bomo čuvali svobodna in odprta vrata v beli svet, naše sinje Jadransko morje. Vsled tega s tega mesta srčno zahvaljujemo našim bratom, ki so nedavno tega sprejeli v hrvatskem Saboru soglasno predlog, da naj se vlade dogovore, da se preskrbuje Dalmacija, Istra in po možnosti tudi Bosna s hrano iz Hrv.-Slavonije. Zahvaljujemo se jim zato, ker je ta predlog izliv krščanske ljubezni, ker je rodoljuben, ter iz ekonomskih razlogov popolnoma opravičen. Z ozirom na današnje pretežko stanje pa mora tudi naš mladi vladar, ki je obljubljal, da bo vsem svojim narodom pravičen in ljubeznjiv oče, v katerega imenu pa pobirajo hudobni služabniki po naših krajih davke, razpisujejo državna posojila, jemljejo brez vsake mere od našega naroda ono, česar niti sam nima dosti — tudi naš vladar mora, ponavljam, slišati klic narodnih zastopnikov: Kje naj vzame zlato oni, ki ga nima? Kje naj vzame kruha oni, ki nima moke? Kruha, kruha, vladar! Že dolgo nismo videli kruha!

Dunajska "Reichspost" je objavila obširen članek o knjigi Francoza Jeana Finota "Civilises contre Allemands" (Civilizirani proti Nemcem). Finot precej dobro pozna razmere v Avstriji. Knjiga je polna napadov na Nemčijo in Avstrijo. Kar se tiče plačila odškodnine, pravi Finot: Pustimo Avstrijo na strani. Ako se ta vojna konča logično, ji odpadejo vse njene kronovine, razven čisto nemških delov. Ker je Avstrija tudi v brezupnih gospodarskih in finančnih razmerah, bo njen delež pri plačilu odškodnine v primeri z nemškim jako neznaten. Nemčija, najbogatejša zemlja na svetu, bo mogla in morala plačati ta znesek, zavezniki pa bodo držali najbogatejše nemške pokrajine tako dolgo, da bo plačan zadnji novčič. Glede Avstro-Ogrske pravi, da izgubi Sedmograško (Transilvanijo), marmaroško županijo (komitat) in Bukovino, katere se priklopijo Rumuniji. Glede Hrvatske, Slavonije in Dalmacije naj se reši vprašanje pripadnosti potom plebiscita. Češka postane samostalna. Koneč no razlaga Finot, bai ostane Avstriji: Ako se Avstrija ne odcepi od Nemčije, bo mogla rešiti iz katastrofe samo nadvojvodino Avstrijsko s kakšnimi 32,000 kvadratnih kilometrov.

Razume se, da je "Reichpost" besna zaradi te knjige in preklinja Finota v dno pekla.

Zvezni zakladničar McAdoo je naznanil, da je ameriška vlada posodila Rusiji nadaljnih sto miljonov dolarjev. Doslej je Amerika posodila Rusiji $275,000,000. Denar bo porabljen za nakup 2000 lokomotiv, velike množine železniških tračnic in drugega materijala, ki ga Rusija najbolj potrebuje za gradnjo železnic. — Vse grozeče vesti, ki so prihajale zadnji teden o "kritičnem položaju" v Rusiji, so se razkadile v dim, ko je državni tajnik Lansing izjavil v soboto, da vlada popolnoma zaupa v stabilnost sedanje provizorične vlade v Petrogradu. Ruski poslanik je zanikala vest, da je Rusija v stiskah za municijo. Bojnega materijala je dovolj, edino, kar potrebuje republika, je železniški materijal in kredit.

Druga vest pravi, da je Japonska mobilizirala v Mandžuriji več armadnih zborov, ki so pripravljeni za odhod na rusko fronto. Vest pa ni potrjena.

V ameriških uradnih krogih se posvetujejo o načrtu gigantične ofenzive na vseh frontah, ki se ima izvršiti prihodnjo spomlad. Prvi, veliki in direktni militaristični udarec zada Amerika obenem z angleško-francoskimi, italijanskimi in ruskimi navali.

Tukaj računajo, da prične Amerika lahko z važno vlogo na bojišču, čim ima 250.000 mož na fronti. Z gotovostjo trdijo, da bo ameriška armada med vsemi zavezniškimi silami najbolje oskrbljena s strojnimi puškami in drugimi pripravami. Vrhutega bo imela Amerika na bojišču večje število eroplanov, kot katera druga vojskujoča se država.

ADVERTISEMENT

SLOV. DELAVSKA PODPORNA ZVEZA

Ustanovljena dne 16. avgusta 1908. | Inkorporirana 22. aprila 1909 v državi Penn.

Sedež: Conemaugh, Pa.

GLAVNI URADNIKI:

PREDSEDNIK: Ivan Prostor, 6120 St. Clair Ave. Cleveland, Ohio.
PODPREDSEDNIK: Josip Zorko, R. F. D. 2, box 113 West Newton, Pa.
TAJNIK: Blas Novak, 20 Main St., Conemaugh, Pa.
POMOŽNI TAJNIK: Andrej Vidrich, 170 Franklin Main St., Conemaugh, Pa.
BLAGAJNIK: Josip Žele, 6502 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.
POMOŽNI BLAGAJNIK: Frank Pavlovčič, b. 647, Forest City, Pa.

NADZORNIKI:

1. nadzornik: Ivan A. Kaker, 207 Hanover St., Milwaukee, Wis.
2. nadzornik: Nikolaj Povše, 1 Craib St., Numrey Hill, N. S. Pittsburgh, Pa.
3. nadzornik: Frank Kaučič, b. 73. Dunlo, Pa.

POROTNIKI:

1. porotnik: Anton Lavriš, box 8, Yukon, Pa.
2. porotnik: Frank Bavdek, 6303 Glass Ave., Cleveland, Ohio.
3. porotnik: Anton Welly, box 53, Superior, Pa.

VRHOVNI ZDRAVNIK:

F. J. Kern, M. D., 6202 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

POMOŽNI ODBOR:

Martin Jager, Conemaugh, Pa.
Ivan Grančnar, 546 Rossel Ave., Johnstown, Pa.
Stefan Zabric, Conemaugh, Pa.
Ivan Suhadolnik, Box 253, South Fork, Pa.
Ignac Pečjak, 287 Cooper Ave., Johnstown, Pa.
Franc Pristave, Conemaugh, Pa.

GLAVNI URAD v hiši št. 20 Main St., Conemaugh, Pa.

Uradno Glasilo: PROLETAREC, 4008 W. 31st St., Chicago, Ill.

Cenjena društva, oziroma njih uradniki, so uljudno prošeni, pošiljati vse dopise naravnost na glavnega tajnika in nikogar drugega. Denar naj se pošilja edino potom Poštnih, Expresnih, ali Bančnih denarnih nakaznic, nikakor pa ne dopise naravnost na glavnega tajnika in nikogar drugega. Denar naj se pošilja potom privatnih čekov. Nakaznice naj se naslovlja: Blas Novak, Conemaugh Deposit Bank, Conemaugh, Pa., in tako naslovljene pošilja z mesečnim poročilom na naslov gl. tajnika.

V slučaju, da opazijo društveni tajniki pri poročilih glavnega tajnika kake pomanjkljivosti, naj to nemudoma naznanijo uradu glavnega tajnika, da se v prihodnje popravi.

IZ GLAVNEGA ODBORA S. D. P. Z.

Pogodba izdelana dne 20. junija 1917. med **Slovansko Delavsko Podporno Zvezo**, korporacija prvega razreda, ustanovljena in obstoječa pod zakoni države Pennsylvania, s sedežem v East Conemaugh, v Cambria County, država Pennsylvania, kot prva stranka, in **Slovenskim Podpornim Društvom Sv. Barbare**, korporacija prvega razreda, ustanovljena in obstoječa pod zakoni države Pennsylvania, s sedežem v Forest City, v Susquehanna County, zgoraj omenjene države, kot druga stranka.

Svedočba: Sporazumne skupne obljube in pogoji so merodajni za izpoljevanje istih za obe stranki. Tem potom je odločeno med obema strankama, da se obe imenovani organizaciji združite, da se vsa lastnina druge stranke prenese na ime Slovanske Delavske Podporne Zveze v sporazumu sledečih pogojev:

Ta pogodba naj se smatra kot temeljna podlaga nameravane izvršitve med strankama, ampak ta pogodba in vsi dostavljeni pogoji in amendmenti naj se uveljavijo nad strankama, kadar so isti sprejeti z dvetretjinsko večino članstva obeh organizacij (razume naj se dvetretjini glasujočih članov). Obe stranki se strinjate s tem, da s podvzetim glasovanjem na podlagi pravil posamezne organizacije, je isto veljavno in obvezno iste združiti potom glasovanja in z obvestilom o zadevi, s čemer postavi v obveznost vsakega člana glasovati za ali proti združenju in kateri član se ne udeleži glasovanja, smatrati za priznanje odglasovanja glasujočih.

V slučaju, da potrebna večina odglasuje v prid združenja, naj se to zgodi pod sledečimi pogoji:

1. Združena organizacija naj se začasno imenuje Slovanska Delavska Podporna Zveza, katere pravila postanejo z dnem združenja pravomočna za vse člane združene organizacije. Ime organizacije se na zahtevo članstva po združenju lahko spremeni potom splošnega glasovanja ali potom konvencije.

2. Združena organizacija posluje v Conemaugh, Pa., Cambria County, toliko časa, dokler se potom splošnega glasovanja ne določi drugo mesto za sedež glavnega urada.

3. Glavni odbor S. D. P. Z. ostane kot začasni gl. odbor združene organizacije, kateri se pa ima izpopolniti iz obeh gl. odborov. Skupna seja obeh sedanjih glavnih odborov razvrsti gl. odbornike obeh organizacij kot kandidate za stalni gl. odbor združene organizacije, izvolitev pa odloči splošno glasovanje.

4. S. D. P. Z. ustanovi s časom združenja poškodninski sklad in spremeni pravila v toliko, da more izdati članom S. P. Dr. Sv. Barbare, kateri so že pred združenjem člani S. D. P. Z. in se jih ne more uvrstiti v noben obstoječi oddelek S. D. P. Z., novi certifikati za skupno zavarovalnino obeh organizacij.

5. Članom S. P. D. Sv. Barbare, ki so pred združenjem člani S. D. P. Z. in zavarovani pri prvi za $250 in drugi za $200, se izda po združenju certifikat za $500, brez zdravniške preiskave in plačujejo mesečnino za $500 po N. F. C. lestvici in pravilih S. D. P. Z.

6. S. D. P. Z. razpusti odbstoječi oddelek določajoč $200 smrtnine, katerega nadomesti z oddelkom določajoč $250 smrtnine ter vpelje plačevanje mesečnine za ta oddelek po N. F. C. lestvici in pravilih S. D. P. Z.

7. Članom, v starosti do 45 let, ki so pred združitvijo zavarovani pri obeh organizacijah skupaj za manj kot $1000 smrtnine, naj se dovoli potom pravil združene organizacije, izdati certifikat za naslednji višji obstoječi oddelek ali razred, brez doplačila vstopnine za zvišanje, toda prestati mora zdravniško preiskavo. Dovoljeno pa jim je zavarovalnino znižati v nižji obstoječi oddelek ali razred brez zdravniške preiskave.

8. Vse člane, katerim se izda certifikat izven obstoječih oddelkov S. D. P. Z., se po združenju uvrsti v posebni oddelek, v katerega se po dovršenem združenju ne sprejema novih in ne starih članov.

9. Vsi člani S. P. D. Sv. Barbare plačujejo mesečnino po združenju od zavarovalnine, za katero so pri isti zavarovani od starosti, v kateri so k isti pristopili, v zmislu N. F. C. lestvice in pravil S. D. P. Z.

10. Člani S. P. Dr. Sv. Barbare, ki so pred združenjem člani S. D. P. Z., in zavarovani pri obeh organizacijah za bolniško podporo, ostanejo po združenju zavarovani za skupno zdravniško podporo obeh organizacij, izvzemši onih, ki prostovoljno odstopijo od dela skupne bolniške podpore.

11. Glavnemu odboru združene organizacije se da polno moč reševati vse zadeve, ki niso jasno označene v tej pogodbi in znajo priti s časom, da jih reši v splošno korist združene organizacije.

V POTRDILO veljavnosti tega dokumneta za obe stranki, ima biti potrjeno od obeh strank z njih polnim imenom po predsednikih in vtisom uradnih pečatov po njih tajnikih.

Uradni pečat. Blaž Novak, tajnik, Ivan Prostor, predsednik Slovanske Delavske Podporne Zveze. Uradni pečat. Frank Pavlovič tajnik, F. S. Tauchar, predsednik Slov. Podp. Dr. Sv. Barbare.

Posamična glasovnica.

v pogledu združenja Slovenskega podpornega Društva Sv. Barbare s Slovansko Delavsko Podporno Zvezo.

	DA	NE
Združenje S. P. Dr. Sv. Barbare s S. D. P. Z. naj se izvrši na podlagi zgoraj navedene pogodbe		

. . . . . .
podpis člana

Član društva . . . . . št. . . . . .
V . . . . . dne . . . . . 1917.

Opomba: Vsak posamezni član obeh organizacij je obvezan glasovati ZA ali proti zgoranji pogodbi na podlagi katere naj se izvrši združenje omenjenih organizacij.

Vsak član, kateri glasuje za združenje, ima zaznamovati s križem (X) v četverokotu pod besedo "DA" in kdor glasuje proti ima zaznamovati s križem (X) v četverokotu pod besedo "NE".

Odglasovane glasovnice posameznih članov se imajo izročiti društvenemu tajniku, kateri ima iste takoj po odglasovanju uposlati v gl. urad svoje organizacije. Glasovnice z tozadevnim poročilom morajo dospeti v gl. urad najkasneje do 30. septembra 1917. Kasneje došle glasovnice in poročila se ne bode upoštevalo.

POSAMIČNA GLASOVNICA.

o sedežu glavnega urada S. D. P. Z. po združenju s S. P. Dr. Sv. Barbare.

Vsak posamezni član ima glasovati le za ENO imenovanih mest, s tem da naredi križ (X) v četverokotu poleg mesta za katerega glasuje.

Predlog št. 1	V slučaju združenja S. P. Dr. Sv. Barbare s S. D. P. Z. naj se sedež gl. urada združene organizacije premesti v Johnstown, Pa.	
Predlog št. 2	V slučaju združenja S. P. Dr. Sv. Barbare s S. D. P. Z. naj se sedež gl. urada združene organizacije premesti v Pittsburgh, Pa.	

Član društva . . . . . št. . . . . .
V . . . . . dne . . . . . .
. . . . . .
Podpis člana.

OPOMBA:

Sklepom skupne seje gl. odbora S. P. Dr. Sv. Barbare in združevalnega odbora S. D. P. Z. z dne 20. julija 1917., se ima v slučaju združenja omenjenih organizacij—sedež glavnega urada združene organizacije nastaniti v Johnstown, Pa., ali pa v Pittsburgh, Pa.

Sklepom te seje naj članstvo potom splošnega glasovanja določi eno izmed imenovanih mest kot bodoči sedež glavnega urada.

Posamezne glasovnice s tozadevnim poročilom morajo dospeti v glavni urad najkasneje do dne 15. oktobra 1917.

South Fork, Pa.

Društvo "Združitelj" št. 36, S. D. P. Z. v South Fork, Pa., je na svoji redni mesečni seji z dne 19. avgusta sprejelo sledeči

PROTEST.

Zavedamo se potrebe in koristi združenja slovenskih naprednih podpornih organizacij v Zedinjenih državah.

Priznavamo, da sta glavna odbora S. D. P. Z. in S. P. D. Sv. Barbare storila kolikor je bilo mogoče za rešitev te velevažne ideje.

Ker se pa po večletnem delovanju za združenje naprednih organizacij ni moglo doseči združenja kakor bi članstvo želelo, odobravamo podvzeti korak glavnih odborov imenovanih organizacij, kateri so prišli do sporazuma za združenje teh dveh organizacij.

Ker s tem priznavamo energičen korak do združenja slov. naprednih podpornih organizacij (podvzet po gl. odborih imenovanih organizacij) za članstvo obeh organizacij koristen;

Protestiramo proti podlemu javnemu napadu nekaterih članovnov društva "Planinski raj" št. 35 v Lorain, Ohio, na glavne odbore prizadetih organizacij — kateri vrši s tem delom le svojo dolžnost. — (Glej Glas Naroda z dne 17. avgusta 1917.

Od glavnega odbora pa zahtevamo, da zadevo temeljito preišče ter s prizadetimi člani (oziroma društvom) strogo postopa po pravilih S. D. P. Z. (glej stran 36).

Sklenjeno da se protest priobči v glasilih združujočih se organizacij ter kopija vpošlje v glavni urad S. D. P. Z.

(Društveni pečat.)

Frank Mršnik, predsednik.
Jacob Rupert tajnik.
Marko Savor, blagajnik.
Johan Derenčin, zapisnikar.

K glasovanju o predlogih.

(Konec s 4. strani.)

vila in preplavljali seje gl. odbora z resolucijami, ki so bile pošiljane vsled hujskanja Radničke Straže.

Odkar se je začela razprava o "ljudski obrambi" pa do večinske izjave o vojni, je bilo poslano vsled Stražinega hujskanja na seje gl. odbora nad sto resolucij in protestov, med katerimi se je zahtevalo na pravila kršljiv način izključenje članov, — čujte in strmite! samo zato, ker so vršili svojo strankino dolžnost: (Urednik Cvetkov lahko zopet trdi, da to ni anarhistično počenjanje). Vsled teh resolucij je bilo izgubljenih mnogo ur časa, izrečenih brez števila vročih besed — in vse zastonj, kajti doseglo se ni nič. Kdo naj se pa na podkurjene in pravila kršljive akcije ozira?! Kar se je doseglo s temi fanatičnimi resolucijami, je bilo to, da se je poostrovalo sovraštvo med člani gl. odbora — to kar je urednik Cvetkov menda želel, da se zgodi in da pozneje vso krizo zvrne na slovenske in srbske člane v gl. odboru. Med tem je pa naravno trpelo vse drugo delo, ki bi imelo v resnici kaj pomena za Zvezo. To je bil edini sad demagogičnega hujskanja urednika Cvetkova! In ta človek je sedaj povrh še tako predrzen in nesramen, da se sklicuje na nekakšno višjo moralo, katero baje poseduje, mesto da bi molčal in obudil svoj kes.

Pravici na ljubo moram konštatirati — s posebnim ozirom na to, da se ubije enkrat za vselej Cvetkova invencija, da je vso krizo pripisati na rovaš slovenskim članom gl. odbora — da ni bilo od slovenskih klubov, vzlic temu da jih je skoraj še enkrat toliko kakor hrvaških, ne ene resolucije ali predloga, v katerem bi se zahtevala kakšna izključitev in zanašala zgago v J. S. Z. To govori, da pri nas ni nobenih fanatikov in intrigantov, nobenih spletkarjev!

Slovenski čl. v gl. odboru in okrog Proletarca, kakor tudi tajnik Zveze sam so potrpeli in priznašali dovolj dolgo. Ali se je sedaj čuditi, če so prišli po tako dolgi poti potrpežljivosti do spoznanja, da je najbolje, da se razdeli Zveza v avtonomne sekcije? Popolnoma nič!

Mi nismo nezmotljivi in zato tudi ne trdimo, da morajo ostati razmere pri hrvaški sekciji vedno take, kakršne so sedaj. Lahko je mogoče, da se razmere izpremene in da se sodrugi otresejo predsodkov in fanatizma. Če se to zgodi, tedaj bo Zveza lahko poslovala v tesnejši formi organizacije. Danes je to absolutno nemogoče! Zato priporočam vsem slovenskim sodrugom, ki imajo zaupanje v svoje člane v gl. odboru, katere so izvolili, in Proletarca, katerih glasilo je, da glasujejo za vse predloge na glasovnici z **Da**, in tisti sodrugi, ki mislijo, da so slovenski sodrugi pravilno ravnali, naj oddajo svoje glasove za slovensko sekcijo J. S. Z., na podlagi katerih glasov se bo delilo tudi premoženje.

Frank Petrich, čl. kluba št. 1.

Pred dobrimi štirinajstimi dnevi je zastavkalo na Gogebičevem reneu v Minnesoti do dva tisoč rudarjev. Za stavko sta dva vzroka: Prvič hočejo poboljšati svoj položaj, drugič je pa protest proti deportiranju njih tovarišev na jugozapadu.

Stavka se je razširila tudi na Cuyuna rene. Najprvo so zastavkali rudarji finske in hrvatske narodnosti, švedski rudarji so zastavkali kasneje.

Kapitalisti in davki.

Če bi besede same na sebi kaj dokazovale, bi morali verjeti, da sta "kapitalizem" in "patriotizem" le dva izraza za en pojm. Hvala kapitalističnega patristizma je tako velika, da sega do nebes, ampak vsa ta veličina je enaka napihnjenemu mehurju. Igla zadostuje, da se popolnoma sevsikne.

Čedni argumenti za to so prišli zopet na dan v Chicagi. Na iniciativo tukajšnje Municipal Ownership League je bila izvršena preiskava o plačevanju davkov od strani železniških družb, in po poročilu Huga Reida, tajnika Chicago Single Tax Cluba prihajajo prav zanimive posameznosti na dan.

Po omenjenem poročilu niso transportni baroni v minulem letu plačali nobenih davkov za lastnino v vrednosti 79,418.925 dolarjev; tekom zadnjih devetih let pa niso plačali davkov za 377,702.878 dolarjev.

Preiskava je dognala, da se vrši cenitev davku podvrženega imetja v Chicago na dvojen način. Odkar je bil transportnim družbam izdan zadnji privilegij, je cenitev družb zelo nizka v primeri s cenitvijo lastnine navadnih občanov, zlasti malih davkoplačevalcev. Kjer gre za plačevanje dividend, kjer je treba dokazati, da so transportni magnati opravičeni do višjih dividend in kjer se ima mesto drugič preavarati za prispevek v transportni fond, je cenitev veliko višja.

Po privilegiju, s katerim se transportnim družbam dovoljuje prevažanje oseb v Chicagi in se jim dajejo mestne ulice na razpolago, so družbe upravičene ne do 5 odstotkov užitka od svojega kapitala, ki ga ocenijo nadzorni inženirji vselej pred določitvijo čistega dobička, od katerega gre en del v mestno blagajno.

Leta 1916 je bila razlika med davčno cenitvijo in cenitvijo nadzornih inženirjev taka, da je zadnja večkratno presegla prvega. Davčni cenilci so ocenili imetek Chicago City Railways Co. na 18,941.037 dolarjev, kar je tretjina resnične cene; cenitev nadzornih inženirjev je pa znašala 136,243.088 dolarjev.

Od leta 1911 izkazuje imetje Chicago Railways, in od leta 1912 imetje City Railways padanje davčnih ocen, medtem pa rastejo ocene nadzornih inženirjev, le da bi transportni magnati dobili čim več profita iz grošev prebivalstva.

Leta 1911 je znašala popolna ocenitev obeh sistemov cestnih železnic 75,806.575 dolarjev, dočim je lani, leta 1916, padel na 56,824,113 dolarjev. V enakem času je cenitev nadzornih inženirjev, ki se vrši, da se določi delež ki ga morajo magnati od čistega profita oddati mestu, narastel od 109,226,854 v letu 1911, na 136,243.088 dolarjev v letu 1911. Vsled tega ima mesto izgubo ne le na davkih, ampak tudi na deležu od dobička. Prikrajšano je na obeh straneh. Kako se to vrši, je razvideti iz primerjanja cenitev pri obeh transportnih družbah:

Pri Chicago Railways Co:

Leta 1908 je znašala cenitev nadzornih inženirjev 32,589.147 dolarjev, davčna cenitev pa 28.-103.445 dolarjev, torej za prebivalstvo 4,485,002 dolarja škode.

Leta 1909 $39,007.252 — $36.-989.724.
Izguba $2,018,628.
1910 $51,851,326 — 39,905,508.
Izguba $11,945,818.
1911 $68,226,611 $48,516,159.
Izguba $19,710,452.
1912 $74,110,203 $42,699,000.
Izguba .$31,411,203.
1913 $77,488,460 $41,826.144.
Izguba .$35,622,316.
1914 $80,975,950 $41,549,877.
Izguba $39,426,073.
1915 $83,757,957 $39,494,541.
Izguba $44,263,416.
1916 $85,626,673 $33,820,845
Izguba $51,805,828.

Pri Chicago City Railways Co.:
1908 $29,052,145 $13,033,675
Izguba $5,052,145.
1909 $36,170,145 $26,547,858
Izguba $9,622,624.
1910 $38,507,294 $26,942,652
Izguba $11,564,642.
1911 $41,000,243 $27,190,416
Izguba $13,810,827.
1912 $42,897,477 $30,589,998.
Izguba $12,307,479.
1913 $45,467,703 $28,870,353
Izguba $16,597,350.
1914 $47,480,140 $29,250,897
Izguba $18,229,243.
1915 $49,731,541 $27,653,265
Izguba $22,076,276.
1916 $50,616,415 $23,003,268
Izguba $27,613,147.

Pri obeh družbah skupaj je ušlo obdavčenju:

1908	$9,537,647
1909	11,641,253
1910	23,510,461
1911	33,521,280
1912	43,718,683
1913	52,259,567
1914	57,755,316
1915	66,339,692
1916	79,418,975
Skupaj	$377,702,878

Namesto njih so morali plačati primanjkujoče davke mali davkoplačevalci.

Uradniki Single Tax kluba pravijo, da se je vršilo kolosalno falsificiranje cenitev, ki je imelo namen vkradete mesto za davke, in da se je to godilo pri transportnih magnatih v najvišji doslej znani meri.

Cvetkarjanstvo.

Pod gorajšnji naslov spada gotova skupina ljudi, mešanih pojmov. V marsičem so podobni verskim sektam. Med seboj grdo gledajo tiste, ki si upajo piti kaj drugega kot pa vodo ali pa lizati sladoled. Očitno želo po strani gledajo ženski spol, kako je na skrivnem, se pa ne ve. Po njihovi logiki so posebno veliki hudodelci tisti, ki pušijo tobak. Ekzistenca te skupine ni stara in za slovenske socialiste prav nič nevarna. Izrodek bolne domišljije posameznikov je, ki so precej hudo udarjeni na glavo. Ta skupina se je pričela polagoma kazati v javnosti, ko je umrl bivši urednik "Radničke Straže", sodrug Milan Glumac-Jurišić. Bolj očitno so pa začeli kazati svoje roge zadnje dve leti, ker so prišli do zaključka, da večina Hrvatov, organiziranih v J. S. Z. že prisega na sektarizem, dočim so pri slovenskih in srbskih socialistih vedno imeli smolo. Glavno opravilo teh čudnih patronov je to, da iščejo Judeže tamkaj kjer jih ni. V javnosti kažejo silno nedolžne obraze, kot sv. Janez pri zadnji večerji, toda v resnici so vse drugačni, kar se lahko vidi po pisavi R. S., kjer se neprenehoma napada, polemizira in laže.

Slovenski sodrugi nam bodo gotovo radi pritrdili, da smo pustili te ljudi kolikor mogoče pri miru, dasiravno so zaslužili, da bi leteli še poprej iz stranke kot pa Viktor Berger, katerega so z vsemi štirimi sami tiščali iz stranke, v R. S. od 29. avgusta pa ravnoistemu Bergerju zopet delajo poklone. Ako stoji R. S. na stališču, da se socialisti ne smejo prav nikjer družiti v dosego svojih ciljev z buržoazijo, zakaj potem ne nastopi proti socialistom, ko se smučejo okoli "Peoples Council", kjer je namešana vsakovrstna pisana družba? Ako je R. S. za republiko, zakaj so potem pred par tedni priobčili članek, v katerem se trdi, da je republika ali monarhija vseeno? Morda se hrvatski sodrugi še spominjajo, kako so na seji gl. odbora J. S. Z. kritizirali "Izjavo", češ, da se nikjer ne omenja "klasna borba". Povejte, kje se v Milkičevem članku! Ubogi razredni boj, če ga bo reševala cvetkarija!

Ni še dolgo tega, kar so urediniki R. S. stali pred sodnikom. Urednik je igral prokleto žalostno vlogo. Izgovarjal se je, da je tisto le prevod iz nekega angleškega lista, in da je članek pisal Debs. To je seveda na sodnika indirekten migljaj, da če je kdo zrel za ječo, da naj se pošlje stari Debs na ričet. Če bi bil urednik R. S. junak dneva, potem bi se ne bilo treba izgovarjati na druge.

V Chicagi izhaja hrvatski dnevnik "Hrvatska Zastava"; popolnoma kapitalističen, srbsko-kraljevi in nam zelo nesimpatičen list. Pri tem listu so posamezne stavke iz R. S. prestavljali na angleški jezik in s tem seveda kazili enotno vsebino člankov. Pri R. S. so se vsled tega upravičeno jezili in popolnoma pravilno to označili za najnižkotnejšo časnikarsko lopovščino. Toda glej! Uredniki pri R. S. vedno na ravno isti način pačijo članke iz "Proletarca", ter jih kažejo v tisti smeri, kot se v celoti ne glase. Logično je torej, če so časnikarski lopovi pri "Hrvatski Zastavi", da so potem generalni žurnalistični lopovi pri "Radnički Straži".

Na zelo prefrigan način farbajo

ti ljudje javnost z neresničnimi izjavami. Videl sem list, kjer so pisali, da je bil Proletarec lepo in socialistično urejevan, dokler ni prišel Kristan v Ameriko. Pred Kristanom sem bil urednik jaz in list je bil mnogo slabši. Na seji gl. odbora so me hrvatski člani napadali, da je list preveč anarhističen, češ, da preveč zagovarjam sindikalistično unijo I. W. W. Pojdite se solit s svojo licemersko logiko.

Napačno tudi v listu poročajo, kaj se govori na sejah gl. odbora. Tako sem videl, ko so poročali, da se je Slovenec, član gl. odbora izjavil, da mi (to je Slovenci) priznamo, da je to pravi in čisti socializem, kot ga propagira R. S. V resnici pa sem podpisani rekel, da kadar pridejo hrvatski člani do zaključka, da socializem ni tak, kot se razklada v R. S., da bodo naročniki pri "Straži" začeli cepati kot muhe. Enkrat nam je tudi na seji Žikić razkladal, da moramo biti tam, kjer je večina. Opozoril sem ga, če je tako, da moramo potem iti k republikancem ali pa demokratom, ker tam je večina. Oh, no, je rekel Žikić, jaz mislim socialistično večino. Vprašali smo ga, če je res tako, da zakaj se potem v Nemčiji Liebknechtova manjšina ne pokorava Scheidemannovi večini, in zakaj so bili hrvatski sodrugi proti platformi, katera je bila potom splošnega glasovanja sprejeta z veliko večino. Ravno isti večer je vprašal B. R. Savić, kaj so hrvatski sodrugi. Žikić mu je odgovoril, da so socialistični pacifisti. Savić ga dalje vpraša, kaj to pomeni. Žikić pravi, da ne zna. Savić mu potem pojasni da pomeni socialističen pacifist isto, kot "socialističen pop". Vsega tega in še več sličnih stvari nismo videli v R. S. Sploh pa tisti, ki v hrvatsko-srbski sekciji nekaj zna, ni Cvetkov, temveč B. R. Savić. Cvetkov sam sebe farba, ko trdi, da se Srbi z njim strinjajo. Vsi inteligentni srbski sodrugi ravno tako ljubijo Cvetkova, kot zločinec električni stol. Da ne morejo v listu povedati svoje mnenje, je vzrok v tem, ker jim uredniki pri R. S. enostavno vse zmečejo v koš, kar se ne strinja s cvetkarjanstvom.

Kar se tiče Horvatovega popravka, so odgovorili že drugi. Iniciativa je sestavljena tako, kot je gl. odbor naročil in potem soglasno odobril. Nesramnost Horvata se blišči v tem, ker je ravno on na seji gl. odbora čital Iniciativo, ko je bila po Kristanu že stilizirana. Fant je tak kot divji petelin predno se spomladi zelenega perja naje. Kadar poje, nič ne sliši. Sploh pa, če ste tako prokleto smart, čemu pa letate za Kristanom, da vam popravlja vaše slovnične kozle? Seja je bila še mirna, če se pomisli, kakšne oslarije so stresali Hrvatje. Slovenskega denarja je pri J. S. Z. več tisočakov, toda Mavrić, član gl. odbora se je prevzetno izjavil, da smo Slovenci njim, to je Hrvatom, še dolžni $400.00. Hrvatje so tudi vedno na shodih, sestankih in listu prežvekovali, da je "Proletarec "deličarsko poduzeće". Nam je pač vseeno, če je korporacija ali ne. Sitnosti imamo še več, če je, ker moramo delati zaprisežene račune za državo. V nasprotnem slučaju pa so slovenski sodrugi bolj zavarovani pred zakonom, če je korporacija. Če pridemo z zakonom navzkriž, bi sedaj držali korporacijo, ki ni druzega kot ime na papirju. Če bi pa ne bilo korporacije, bi se pa članom lahko prineslo kaj sličnega, kot se je danburyskim klobučarjem. Toda, da se enkrat vendar že naredi konec tistemu čivkanju o korporaciji, smo sklenili, da se skušajo dobiti nazaj vse delnice in potem korporacija razpusti. Nekateri klubi so zahtevali za delnice denar, za kar so seveda tudi popolnoma upravičeni. Tudi razpustitev bi nekaj stala. Predložili smo zato gl. odboru J. S. Z., da naj se v ta namen določi svota $300.00, kar je bil tudi zaključek zadnjega kongresa J. S. Z. — in sodrug Žikić, kateri je vedel vedno kaj povedati o 'delničarskem poduzeću' Proletarca, je vstal in se bahato izrazil, da se svota $300 le pod tem pogojem da, če bo Proletarec tako pisan, kakor cvetkarija hoče. Lepo pa je od urednika R. S., ker je pohvalil sodruga Šimon Kaučića, rekoč, da je miran i pristojan čovjek. O, da, seveda je. Zato je tudi on na prvi seji povedal Cvetkovu, da bo moral še dolgo živeti, predno bo naredil toliko za socializem kot je naredil Kristan. Tudi pismo, katerega je poslal Kaučić na zadnjo sejo gl. odbora je bilo dobro, toda ko je bilo prečitano, je urednik R. S. vihal nos. in če se ne motim, tudi nekaj protestiral. Ni li res tako ,druže Cvetkov?!

Najlepše pa je še to, da so te čudne sodruge spoznali tudi češki in slovaški socialisti. Mislim, da je komaj dva meseca tega, ko je gl. tajnik J. S. Z. na seji gl. odbora prečital pismo, poslano od čeških in slovaških sodrugov, v katerem so naznanjali, da so njihovi izvrševalni odbori sklenili poslati delegata na mirovni kongres v Stockholm, ki naj bi potem šel še v Petrograd in na obeh straneh kolikor mogoče dobro informiral za to poklicane kaj bi bilo za njihove narode v Evropi najboljše po vojni. Povabili so v tem pismu tudi J. S. Z., da naj še mi, to je Slovenci, Hrvatje in Srbi, sodelujemo z njimi in pošljemo enega skupno. Naročilo se je gl. tajniku, da naj se dogovori s češkimi in slovaškimi socialisti, nakar se potem skliče skupna seja. To se je tudi zgodilo, in češki ter slovaški sodrugi so se izjavili, da so se soglasno izrekli za Etbina Kristana. Seveda je bil to za cvetkarijo preveč mrzel curek, in začeli so po svoji stari navadi godrnjati. Češki in slovaški socialisti pa so jim nakratko povedali, da ne potrebujejo nobenih pojasnil, da poznajo Kristana dobro še iz stare domovine, in da morajo še dolgo časa travo tlačiti, predno bodo naredili toliko za socializem, kot je naredil Kristan. Če bi jim to povedali mi, bi seveda bila pokoncu vsa cvetkarija, rekli bi, da smo egoisti, govedine in divjaki, no, ker so jim to povedali češki in slovaški socialisti, jim ni preostalo druzega, kot ta poklon lepo spraviti v žep in molčati. Moja krivda ni, če si niso izbrali Cvetkova, Horvata ali pa Sušo. Imeli smo potem še eno sejo J. S. Z,. in Hrvatje so zopet soglasno glasovali proti, kljub temu, da so se Čehi in Slovaki izrazili, da oni sami trpe vse finančne stroške.

In s takimi ljudmi naj delamo skupaj? Ne moremo! Slovencev je v J. S. Z. mnogo več kot pa Hrvatov, toda Slovenci imamo samo tri v gl. uradu, dočim je Hrvatov šest. In ker pametna beseda nič ne zaleže, potem je edina pomoč obstrukcija. Priporočam vsem slovenskim sodrugom, da vsi do zadnjega glasujejo za avtonomne sekcije. Nikdar prej vas nismo nadlegovali, kot so to delali v hrvatski sekciji. Čutili smo se sami v Chicagi močne dovolj, da smo stopali cvetkariji na kurja očesa. Sedaj pa je glasovanje in apeliramo na Vas, da glasujete. Prav nič me ne bo bolelo, ako kateri izmed slovenskih sodrugov glasuje, da želi spadati v hrvatsko sekcijo. Verjame mi pa lahko, da bo kmalu spoznal, da ga je hudo polomil. Kakor hitro se na sekcije avtonomno razdelimo, se bodo Hrvatje kmalu zlasali med seboj. Se že sedaj precej napihnje, ampak časa ni, ker imajo s Slovenci preveč "vražjega posla".

Frank Šavs, član gl. odbora.

Kapitan Joseph A. Baer v Plattsburgu je dobil odredbo od vojnega tajnika Bakerja, ki prepoveduje oficirskim kandidatom imeti avtomobile, konje in sluge v vežbališčnem taboru in njegovi okolici.

Kapitan Baer je dejal: "Ta odredba pomeni, da morajo vsi oficirski kandidatje živeti v enakih razmerah v taboru in izven tabora tako daleč, kot sega moč vlade, da uravna to življenje."

V delu je
in začetkom oktobra izide

Ameriški družinski Koledar

za leto 1918

Trije letniki tega koledarja so izšli. Slovenska javnost v Ameriki ga pozna in za četrti letnik nam ni treba peti slave. Da se je ta izdaja priljubila ameriškim Slovencem, nam dokazuje nje rastoča naklada.

Uspeh koledarja v prvih treh letih je bil izdajateljstvu v vzpodbujo. Uredništvo in upravništvo sta se potrudila, da podata Slovencem v Ameriki knjigo, ki jih bo veselila. Uredništvo polaga važnost na to, da bo vsebina raznovrstna, ter pride leposlovje prav tako do veljave, kakor poljuden pouk, resnoba prav tako kakor šala. Naročniki najdejo tudi v novem letniku imena pisateljev, ki so se jim prikupili. Originalne prispevke imamo od Etbina Kristana, Jožeta Zavertnika st., Ivana Moleka, Franka Šavsa, Jožeta Ambrožiča i.t.d. Koledar obsega pesmi, ki bodo razvedrile čitatelje in deloma služile tudi potrebam organizacij po deklamacijah. — Uvrščeni so prispevki slovenskih pisateljev iz stare domovine in literatov drugih narodov. Drugo gradivo je raznovrstno, kolikor le more biti v taki izdaji.

Skrbno urejen je

ilustrativni del

Tudi v tem oziru bodo odjemalci opazili napredek. Koledar bo imel več celostranskih lepih slik, povrh pa veliko število manjših ilustracij. Med prvimi bomo imeli nekoliko originalov.

Splošno je znano, da so take izdaje v sedanjem času zelo otežčane, ker so se vse tiskarske potrebščine nezaslišano podražile, zlasti pa papir. Obljubovala se je odpomoč, vodile so se preiskave. Toda pri preiskavah je ostalo. Namesto da bi se bil položaj zboljšal, se je še poslabšal in draginja postaja le še večja.

Kljub temu je izdajateljstvo sklenilo, da ne poviša cene. Tudi letošnji koledar velja

50 centov,

ker računa izdajateljstvo s tem, da bo slovensko delavstvo seglo po njem in ga pokupilo, tako da ne nastane škode iz preostajanja izdaje.

Kakor po navadi, bo tudi letos

Koledar trdo vezan.

Vso vsebino objavimo, ko bo koledar dotiskan.

Upravništvo prosi, naj se društva in posamezniki podvizajo z naročili, da se more določiti naklada. Z ozirom na draginjo vsega, od papirja do vezave, bo le toliko tiskano, kolikor bo naročeno. Čim prej pridejo naročila, tem bolje bo. Kdor zamudi, lahko ostane brez koledarja.

Vsa naročila sprejema

PROLETAREC

4008 W. 31st St. *Chicago, Ill.*

Idilno milo.

Milo za toaleto, obraz ali kopelj mora vsebovati sledeče kakovosti: Biti mora čisto, zdravilno, antiseptično in nerazdražljivo.

Severa's Medicated Skin Soap

(Severovo Zdravilno milo za kožo) vsebuje vse to. Je izvrsno za otroško kopelj in je pravi materin prijatelj. Mnogo družin ga rabi vsaki dan.
Cena 25 centov.

Severa's Antisepsol

je antiseptična tekočina za notranjo in vnanjo rabo. Rabiti bi ga morali vsak dan kot ustno izpiralo, grgralo in kot krajevno nadevalo. Cena 25 centov.

Severa's Foot Powder

(Severov Prašek za noge) je znan kot antiseptično preprečilo zopernega duha in olajšilo za potne, otekle, pekoče in razpokane noge.
Cena 25 centov.

Poleg teh se dobe tudi druga zdravila in toaletne pripravke izdelane in ki se prodajejo pod "Severovo" varnostno znamko. Zahtevajte vedno samo Severove pripravke. Na prodaj v lekarnah vsepovsod. Če jih ne morete dobiti v vašem kraju, naročite jih naravnost od

W. F. SEVERA CO., CEDAR RAPIDS, IOWA

Največja slovenska zlatarska trgovina

FRANK ČERNE

6033 St. Clair Ave., : Cleveland, Ohio

Ure, verižice, prstane, broške, zaprstnice, medaljonške, itd.

Popravljamo ure po nizki ceni.

Podružnica Columbia Gramofonov in gramofonskih plošč slovenskih in drugih. Se prodaja na mesečna odplačila.

Pišite po cenik, kateri se Vam pošlje brezplačno.

Najboljše blago. Najnižje cene.

PAZITE IN HRANITE

Narodni izrek pravi: "Pazite na vaš beli denar za črne dneve." To pomenja toliko kakor prvo pazite in hranite dokler ste še zdravi in mladi, da boste imeli nekaj za stara in onemogla leta.

Vsak človek mora paziti in hraniti, ke le to je edina pot, ki vas vodi v neodvisnost. Prvi dolar, ki ga date nastran, se lahko ceni kot itemeljni kamen poslopja za katerim vsaki stremi. Dobro je vedno imeti na pametu narodni izrek ki pravi: "Zrno do zrna pogača: kamen na kamen palača". Najtežje je početek ali brez početka ni nikdar ničesar. Zatorej pričnite vlagati vaš denar še danes, ampak pazite, da ga nalagate v gotovo in varno banko. Z vlogo enega dolarja dobite vašo bančno knjižico.

Mi sprejemamo denar na hranilno vlogo in plačamo po 3% obresti od njega.

Pošiljamo denar v Italijo, Rusijo in Francosko.

Prodajemo prve posojilne mortgage (markeče) in dajemo v najem varne hranilne predale.

Sprejemo upise za parobrodno potovanje v staro domovino po vojni.

KASPAR STATE BANK

1900 Blue Island Avenue, Chicago, Ill.

Kapital, vloge in prebitek znaša nad $6,000,000.

VABILO NA VELKI PIKNIK S PLESOM

katerega priredijo slov. društva
"Mednarodna Zveza" štev. 124. S. N. P. J., "Delavec" štev 27. S. S. P. Z.
in Jugoslovanski Socialistični klub štev. 10
iz Forest City, Pa.
V SOBOTO, DNE 15. SEPTEMBRA 1917
NA PROSTORIH g. JOHN LUKUS-A, VANDLING, PA.

Začetek ob desetih dopoldne in bode trajal pozno v noč.

Igrala bo izvrstna unijska godba; dobra in točna postrežba v vsakem oziru.

Čisti preostanek tega piknika je namenjen za fond slovenskega "DOMA" v Forest City, Pa.

Najuljudnejše vabimo vse Slovence iz Forest City in okolice, da se mnogoštevilno udeleže tega piknika, ker gre za splošno korist in izobrazbo.

Pridite vsi do zadnjega, kliče ODBOR!

Vprašanje premoga je deloma rešeno in zdaj nadaljujejo z delom, da bodo industrijski produkti pod zvezno kontrolo od tovarne do konzumenta. Predsednik Wilson je zdaj obrnil svojo pozornost na industrijo in je dal tudi zvezni obrtni komisiji direktivo, da preišče produkcijske stroške za jeklo in baker, da bo mogoče določiti cene.

Zdravo spanje.

Mnogokrat ljudje ne morejo spati, ker se nabirajo plini v prebavljanih organih. Občut prenapetosti jih vznemirja, in utripanje srca preprečuje spanec. Trinerjevo ameriško grenko vino daje zdrav spanec. Sčisti odvajalne organe, ustavi formacijo plinov, pomaga prebavi in učvrsti ves sistem, — "Kadar uživam Trinerjevo ameriško grenko vino, se počutim izvrstno in vsakdo hvali zdravila," piše Mrs. Ana Chalunka, Newark, N. J. — Cena $1.00 po lekarnah. — Trinerjev liniment je potreben v vsaki hiši. Ozdravi revmatizem, nevralgijo, napetje, poživi utrujene mišice in noge. Cena 25 in 50c po lekarnah, po pošti 35 in 60c. Jos. Triner, kemist, 1333—1339 So. Ashland Ave., Chicago Ill.

Izšla je knjiga Monizem

Zbirka svobodomiselnih naukov v dveh razpravah. To velezanimivo znanstveno razpravo, tičočo se svobodnega naziranja in misli, bi moral čitati vsak rojak, vsaka rojakinja. Vsak slovenski svobodomislec in socialist bi moral imeti to knjigo v hiši, morala bi biti v vsaki slovenski čitalnici, socijalističnem klubu in drugih kulturnih društvih.

Cena 35c poštnine prosto.

Naročite še danes pri:

ERAZEM GORSHE,
4964 Pearl St., Denver, Colo.

Adv.

Pri prehladih

vdrgnite vrat in prsa, kakor tudi stopala s Dr. Richter-jevem

PAIN-EXPELLER

Učinkuje takoj olajšljivo in prijetno.

Jedino pravi s varstveno znamko sidra.

35c in 65c v lekarnah in naravnost od

F. AD. RICHTER & CO.
74-80 Washington Street, New York, N. Y.

Central Hotel

Conemaugh, Pa.

Fred. Mosebarger,
LASTNIK.

Stranka

TAJNIKOM KLUBOV J. S. Z. V UVAŽEVANJE.

Tajnike jugosl. socialističnih klubov prosim, naj uvažujejo v izvrševanju dolžnosti napram J. S. Z. in klubu samemu sledeče točke:

1. V slučaju ako klubov tajnik ne sprejme v teku desetih dni od gl. tajnika naročenih stvari, bodisi članske znamke, čl. knjižice, pravila itd. naj nemudoma naznani tajništvu Zveze, da ni sprejel naročila. Zadnji čas se namreč dogaja — odkar je Amerika v vojni — da se včasih kakšna pošiljatev izgubi na pošti, in če gl. tajnik ni obveščen v teku desetih dni (v tem času so navadno odposlana vsa naročila) se lahko zgodi, da čaka klub cel mesec na naročilo, misleč, da gl. tajnik ne vrši svoje dolžnosti. Vsa naročila so razposlana po vrsti in sicer najpozneje v roku desetih dni, odkar jih tajništvo sprejme.

Dogaja pa se sledeče: Pride na pr. pismo, v katerem se pravi: Prosim, da mi pošljete takoj znamke in čl. knjižice, če je mogoče po Special delivery, ker imamo v soboto ali nedeljo sejo, pa nimam na roki čl. znamk. Zgodilo se je, da je tako pismo prišlo v petek, za soboto pa bi moral že odposlati čl. znamke na pr. v Ohio ali Penna. To je absolutno nemogoče, kajti uprava J. S. Z. ne more poslovati na podlagi Special delivery, če ne gre za kakšno bolj važno zadevo kakor naročilo za znamke in druge reči, ki jih potrebuje klub. Vsak tajnik naj torej gleda, da ima za prihodnjo sejo v zalogi dovolj znamk, in če jih nima, naj jih pravočasno (vsaj deset dni pred sejo) naroči od gl. tajnika. Vsa naročila se razpošiljajo po vrsti in kolikor mogoče hitro. Včasih nastajajo tudi pri gl. tajniku zapreke, ker se nakupiči slučajno kakšno drugo delo, in vsled tega se odpošiljatve za par dni zakasne; zato ni odlašati naročil, da se na ta način ne zavlečejo klubove seje, ali da ne dobe člani kluba v čl. knjižice ob času svojih znamk itd.

2. Zadnje čase se dogaja, da sprejemajo nekateri klubi resolucije in predloge, ki se nanašajo na **akcijo**, bodisi da se tiče ta akcija sprememb pravil, kar pomeni splošno glasovanje ali drugače — in jih cirkulirajo, to je razpošiljajo na ostale klube, češ naj podpro njih akcijo. To je popolnoma nepravilno, kajti dokler o takih resolucijah, ki vsebujejo predloge za **akcijo**, ne razpravlja gl. odbor J. S. Z. na svoji seji o njih zaključuje, je vsaka taka resolucija **neveljavna**. Točka 50 zveznih pravil se glasi: "Vsak klub ima pravico predložiti iniciativo gl. odboru v odobrenje. V slučaju, da gl. odbor odkloni priobčitev iniciativnega predloga v glasilih, tedaj gl. odbor poslani iniciativni predlog klubu, ki ga je poslal, vrne naznajajoč, v čem se gl. odbor z iniciativnim predlogom ne strinja. V tem slučaju lahko klub išče pomoč na svojo roko, in če dobi od šestih klubov, sestoječih v treh raznih državah podporo, gre iniciativni predlog na splošno glasovanje."

V tej točki je torej jasno izrečeno, da se lahko vsak klub obrne za podporo o iniciativnem predlogu na ostale klube šele tedaj (in ne prej) ako gl. odbor predlog odkloni. Vsak tak predlog mora torej priti pred gl. odbor, ne pa narobe: najprvo na klube. Zapomnite si: Vsak iniciativni predlog, to je predlog ali resolucija, ki vsebuje **akcijo**, mora iti pred vsem na sejo gl. odbora J. S. Z, drugače je neveljaven, poleg tega pa gl. odbor dotični klub, ki je kršil na ta način pravila, lahko obtoži radi kršenja pravil. Ravnajmo se vsi po pravilih, ki jih je sprejel naš zbor in potrdilo naše članstvo potom splošnega glasovanja.

3. Ne zamudite poslati vsak mesec mesečno poročilo za prejšnji ali pa tekoči mesec.

Vse tajnike klubov prosim, da to blagohotno vpoštevajo in mi na ta način pomagajo pri vršitvi tajniškega posla. Čim večja točnost, taktnost in kooperacija od strani klubovih tajnikov, tem večji odmev teh lastnosti bo od strani gl. tajništva napram celi J. S. Z.

Tajništvo J. S. Z.

Tajnikom jugoslovanskih socialističnih klubov na znanje.

V kratkem dobe vsi dobrostoječi klubi glasovnice o zadevi, da se postavi Jugoslovanska socialistična zveza na stališče avtonomnih sekcij. Vsa navodila za glasovanje so na glasovnici. Rezultat glasovanja je poslati tajništvu zveze najkasneje do 15. novembra t. l. Sedaj je odprta diskusija o predlogih in se je lahko vsak član udeleži v naših glasilih.

Tajništvo J. S. Z.

Pittsburgh, Pa.

Jugosl. soc. tajničko vijeće št. 1 v zapadni Pennsylvaniji ima redno sejo v nedeljo 9. septembra ob 9. dopoldne v prostorih udruženja št. 3 na 879 So. Canal St., N. S. Pittsburgh. Treba je, da se udeleže vsi tajniki.

Milwaukee, Wis.

Jugoslovanski socialistični tamburaški zbor "Nova Sloboda" prireja v nedeljo 9. septembra izlet s piknikom na Kušljanovi farmi. Chicago-Milwaukee kara do Rauttson Ave., So. Milwaukee pripelje čisto blizu tam. Od tam le par korakov na desno. Sodrugi so vabljeni, da se udeleže piknika.

J. Martinović.

Rudarji o Denverju, Colo., predlože Rockefellerju ml. spomenico, v kateri ga opozarjajo, da naj prizna rudarsko organizacijo U. M. W. of A., ker se je njegov industrijalni načrt popolnoma zrušil.

Avtomobili v Greater New Yorku so ubili 54 oseb v mesecu juliju in 1,656 pa ranili. Avtomobil je postal pravi morilni stroj.

Premogovniški baroni imajo z mnogimi tvrdkami industrijalnimi podjetji in mestnimi občinami pogodbe za dobavo premoga. Pogodbe za dobavo premoga so napravljene skoraj za 20 do 30 odstotkov produkcijske množine. Zdaj prihajajo glasovi v javnost, da bodo premogovniški baroni zahtevali, da se brišejo te pogodbe.

Kaj to pomeni?

Prav malo pogodb je napravljenih po višji ceni, kot jo je določil predsednik Wilson.

Premogovniški baroni se boje, da bodo rudniki zaplenjeni, in neki operator se je izrazil o situaciji takole:

"Kaj smo storili? Skočili smo iz Lowden-Insullove ponve v ogenj, ki ga je pripravil predsednik v Washingtonu. Ne, nočem kritizirati, ker nočem biti interniran za dobo vojne; predsednik lahko tudi zapleni rudnike, in mogoče nam jih nikdar več ne vrnejo."

V Illinoisu producirajo 4,500,000 premoga na mesec. Predsednikova odredba prihrani ljudstvu $1,05 pri toni, ali nad $18,000,000 do novega leta.

Državne oblasti so sprejele ceno, kot jo je določil predsednik. Poslale so predsedniku čestitko in izjavile, da ne podvzamejo nadalj ne akcije. Sodnik Carter je zaključil delo kot državni premogov ravnatelj in je podal izjavo, v kateri pravi, da se umakne iz pozicije.

Adolph Germer, tajnik socialistične stranke je bil zopet aretiran. Odvedli so ga pred zveznega sodnika Carpenterja, ki je zanj določil $5,000 poroštva.

Minuli petek so aretirali Germerja radi govora na shodu pacifistov v avditoriju Douglas Parka. Ko so ga zaslišali uradniki justičnega departmenta, je bil zopet izpuščen.

Obtožnica očita Germerju, da je v svojem govoru širil neresnična poročila, da širi nepokorščino, nelojalnost, punt in da se ljudje upro proti službi v armadi in mornarici.

Germer zopet pravi: Nisem napravil izjav, da bi se lahko izrabile na ta način proti meni. Kar sem rekel, je bil izraz mojih ustavnih pravic, moje besede so povedali narobe in to je napravilo vtis, da sem nelojalen."

Germer pravi, da je bil rojen v Vzhodni Prusiji, toda bil je vedno bolj Rus kot Nemec. Njegove simpatije so bile vedno z Rusijo.

Mnogi trgovci si mučijo možgane in ugibajo, kako visoka bo cena pšenici, ki jo določi živilska komisija. Nekateri že vedo povedati, da bo nad dva dolarja za bušelj, dasiravno dr. H. A. Garfield, ki ima določiti ceno, še ni dal od sebe oficijelnega naznanila in ga v podučenih krogih pričakujejo še le v prihodnjem tednu.

Konferenca zveznih živilskih komisarjev, ki so imenovani na razne države, je pričela. Nagovor je imel živilski upravitelj Hoover. ki je pojasnil, kaj zvezna vlada pričakuje od sodelovanja držav.

Iz Washingtona je došla vest, da interpirajo Karl Armgaard Gravesa, ki je sebe proglasil za mednarodnega ogleduha.

Graves je bil večkrat v javnosti, odkar je pričela vojna. Objavil je več tajnosti, pri katerih je sodeloval kot osebni "ogleduh" za nemškega cesarja.

Graves je bil aretiran tukaj v četrtek vsled informacije, da je Nemčija izjavila, da zastopa državni department. Tajil ni, ampak je dejal, da je na potu v Denver po spise, da dokaže neligitimnost družine Hohenzollern. Spisi, ki so jih dobili pri njem, dokazujejo, da je agitiral za obširno saksonsko zvezo.

Kitchin, predsednik zborničnega finančnega odseka, ceni, da bo vojni proračun znašal v prvem letu $19,300,000,000 ali petnajstkrat toliko kot v mirnem času. Če odštejemo od te svote posojilo zaveznikom in troške ladjegradniškega sveta, tedaj znašajo troški okoli $10,000,000,000. Posojila zaveznikom bodo znesla $7,000,000,000, troški ladjegradniškega sveta pa $1,000,00,000. Če k tem izdatkom prištejemo še navadne troške uprave, tedaj znašajo vsi troški $19,000,000,000. Finančni odseki menijo, da naj se tri desetine teh troškov krijejo z davki, sedem desetin pa z zadolžnicami, tako da bodo vojni dolg plačevale generacije, ki pridejo za nami. Opozicionalci so drugega mnenja. Oni zahtevajo, da nalože visok davek na dohodnino in vojne profite, ker naj nosijo po njihovem mnenju težji del davčne butare bogatini in ker nosi največji del vojnih troškov sedanja generacija.

Vojni department je naprosil francosko vlado, naj pošlje zbor oficirjev, ki so prišli ravnokar iz strelskih jarkov, da uče nove ameriške oficirje modernega bojevanja. Drugi rezervni oficirski zbor in tisti, ki mu slede, bodo vežbali francoski oficirji. Naznanjajo tudi, da bodo rekrute, ki so bili potrjeni v Illinoisu in so izučeni rokodelstva, razdelili med enajst ženijskih polkov. Ravnotako bodo dali vsem rokodelcem pod 45. letom priliko, da lahko vstopijo kot prostovoljci v ženijski zbor za službo v Franciji.

Mornariški tajnik Daniels je naznanil, da stopi pred senatni mornariški odsek in priporoči, da dovoli $350,000,000 za gradnjo ogromnega brodovja razruševalcev. Priporoči tudi, da kongres dovoli zgraditi ladjedelnice, v katerih bodo gradili razruševalce, ker so vse ladjedelnice preobložene z naročili. Daniels ni povedal, koliko razruševalcev zgrade, toda v mornariških krogih sodijo, da bodo Zedinjene države imele največje brodovje razruševalcev za Veliko Britanijo. Razruševalci so pravi strah za submarinke, obenem tudi najboljše varstvo za trasportne ladje.

Zedinjene države morajo šteti $156 za opremo enega infanterista za službo v Franciji. Obleka stane $101.21, bojna oprema $47.36; poseda za jed $7.37; maska proti strupenim plinom $12.00, čelada iz jekla $3.00, puška $19.50.

Cena za bušelj pšenice v letu 1917 je določena na $2.20. Tako je sklenil pšenični odbor, kateremu predseduje dr. H. A. Garfield, in predsednik Wilson je odobril sklep. Temeljni vrsti bosta št. 1 severna pomladanska, rdeča zimska pšenica in štev. 1 trda zimska pšenica, poslani v Chicago. Vladni uradniki izjavljajo, da sorazmerno znižajo tudi ceno za moko in da bo sod moke stal od $9 do $11. Odbor se je zedinil, da bodo prodajali po 5 centov kruh, ki tehta 14 unč. Odbor je izdelal ceno za vse vrste pšenice. Najnižja cena za pšenico prve vrste je $2.10, najvišja cena pa $2.24. Zastopniki farmarjev so glasovali za $2.50, zastopniki delavcev pa za $1.84. Po večurnem glasovanju so se zedinili na temeljno ceno $2.20. Ob začetku glasovanja ni hotela nobena stranka slišati kaj o kompromisu. Cena je za 20 centov višja, kot jo je kongres določil za pridelek v letu 1918. Mlinarjem je dovoljenih 25 centov kot profit pri sodu moke. Pri toni krme je dovoljenih 50 centov kot profit. Na trgu v Chicagu je bila doslej pšenica prve vrste po $2.35 do $2.40 bušelj.

Na newyorški borzi prevladuje pesimizem, ker namerava senat povišati davek na vojni profit. Delnice Anaconda Copper Co. so padle za eno četrtinko, United Cigar Stores za ¼, podjetja za industrijalni alkohol pa za eno osminko. Delnice U. S. Steel korporacije so šle malo navzgor, ker je družba v petek razdelila med delničarje 4¼-odstotno dividendo.

Predsednik Wilson je apeliral. da naj podjetniki za časa vojne prenehajo z bojem proti delavstvu. Jeklarski trustovci se ne brigajo za opravičene težnje delavcev in tudi dosti ne dajo na besede najvišjega uradnika, kar se je pokazalo pri sklepanju nove pogodbe z organiziranimi pristaniščnimi delavci. Jeklarski trust je kriv, da pogodba sklenjena z Mednarodno unijo pristaniščnih delavcev in transportnim odborom in vojnim departmentom, ni veljala tudi za organizirane pristaniščne delavce v pristanih Velikih jezer.

Herbert Hoover, živilski upravitelj, priporoča, da naj vsakdo hrani s sladkorjem. Po prvem oktobru bo padla cena pri untu za 1 in pol centa.

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.
Zdravnik za notranje bolezni in ranocelnik.
Zdravniška preiskava brezplačno—plačati je le zdravila. 1924 Blue Island Ave., Chicago. Uraduje od 1 do 3 popol.; od 7 do 9 zvečer. Izven Chicaga živeči bolniki naj pišejo slovensko

ZANIMIV ČLANEK O NADZOROVANJU BANKE ZVANE "CLEARING HOUSE".

Kaj to pomeni za ljudstvo, če je banka pod nadzorstvom "Clearing House".

Vse banke, ki imajo zvezo s Chicago Clearing House, so podvržene strogemu nadzorovanju od uradnikov tega zavoda. Pregledovanje računov in imetja se mora vršiti najmanj enkrat na leto. Izvedenci natančno preiščejo stanje vsake banke. Vso gotovino preštejejo, pregledajo vse note, varščine, vknjižbe in druge vrednostne listine, se prepričajo o fondih, ki so naloženi v drugih bankah in pregledajo knjige in račune. Če najdejo izvedenci kake slabe ali dvomljive vrednostne listine, se te ne štejejo več kot imovina banke. Ako se je skrčila vrednost bančnega premoženja, mora banka kazati pravilno vrednost v svojih knjigah. Če banka drzno špekulira in se ji pride na sled, mora to takoj opustiti. Vse, kar je slabo, riskirano, se mora takoj odstraniti in nadomestiti z boljšim. Če vsega tega banka hitro ne popravi in stori, izgubi vse nadaljnje ugodnosti in pravice, ki jih vživajo banke, katere so združene v Clearing House.

Kedar se odvzamejo kaki banki te ugodnosti ali če ni sprejeta v Clearing House ima slednja za to dober vzrok. Na drugi strani pa je o banki, ki je članica te zveze, že to dovolj jasen dokaz, da ima dobro imovino, da je njen kredit dober in da vodi svoj denarni promet po predpisih, varno in sigurno.

Načrt za nadzorovanje bank potom Clearing House je bil izdelan v Chicagu pred desetimi leti, od katerega časa naprej ni bankrotirala niti ena banka, ki je bila v zvezi s tem Clearing Housom. Ako je šlo na ali drugi banki slabo vsled panike ali vojske, so ji takoj priskočile na pomoč druge Clearing House banke in ji pomagale, dokler se niso povrnile zopet normalne razmere. Ta Clearing House nadzorovalni načrt se je pokazal tako vspešen, da so povsod, kjer koli se nahaja kak Clearing House, sprejeli ta načrt.

American State Banka je v zvezi s tem Clearing Housom, je pod njegovim nadzorstvom in ima vse privilegije te banke, kateri poda vsako leto pet popolnih računov.

American State Banka pa je tudi pod državnim nadzorstvom in odda vsako leto pet detajliranih računov o stanju Banking Departmenta države Illinois.

Napravite NAŠO banko za VAŠO banko in Vaš denar bo varen in ga lahko dvignete, kedar ga želite.

Vprašajte za seznam naših First Gold hipotek. Kakor tudi seznam $100.00 in $500.00 zlatih hipotečnih bondov.

Fr. Štepina
predsednik.
AMERIŠKE DRŽAVNE BANKE
Blue Island Ave., vogal Loomis in 18. ceste.

"Čas"

je edina slovenska revija v Ameriki. "Čas" prinaša lepe povesti, koristne gospodarske in gospodinske nasvete, znanstvene zanimivosti, podučne in narodu potrebne razprave, mnogo mičnih slovenskih pesmic in poleg tega pa prinaša lepe in umetniške slike.

List shaja mesečno na 32 straneh in stane samo $2.00 na leto, za pol leta $1.00. Naroča se pri "Čas", 2711 So. Millard Ave., Chicago, Ill. v Clevelandu in okolici pa na 6033 St. Clair ave.

CARL STROVER
Attorney at Law
Zastopa na vseh sodiščih.
Specialist za tožbe v odškodninskih zadevah.
St. sobe 1009
133 W. WASHINGTON STREET
CHICAGO, ILL.
Telefon: Main 3989

Ali veste za letovišče Martin Potokarja? Seveda. To je "VILLAGE INN" s prostornim vrtom za izlete.

Vodnjak z studenčno vodo na Martinovi farmi je poznan po vsej okolici.

Ogden Ave., blizo cestne železniške postaje, Lyons, Ill. Telefonska številka 224 M.

LOUIS RABSEL
SHAJALIŠČE SLOVENCEV.
NA 460 GRAND AVE., KENOSHA, WIS.
Telefon 1199

F. AD. RICHTER CO.
74-80 Washington Street,
NEW YORK

MODERNA KNIGOVEZNICA.
Okusno, hitro in trpežno dela za privatnike in društva. Sprejemamo naročila tudi izven mesta.
Imamo moderne stroje. Nizke cene in poštena postrežba.
BRATJE HOLAN,
1633 Blue Island Ave,
(Adver.) Chicago, Ill.

SLOVENCI
pristopajte k
SLOVENSKI NARODNI PODPORNI JEDNOTI.

Naročite si devnik "Prosveta". List stane za celo leto $3.00, pol leta pa $1.50.

Vstanavljajte nova društva. Deset članov(ic) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je: 2657 So. Lawndale Ave. Chicago, Ill.

Naivečia slovanska tiskarna v Ameriki je
Narodna Tiskarna
2146-50 Blue Island Avenue, Chicago, Ill.
Mi tiskamo v Slovenskem, Hrvaškem, Slovaškem, Češkem Poljskem, kakor tudi v Angleškem in Nemškem jeziku. Naša posebnost so tiskovine za društvo in trgovce.
"PROLETAREC" se tiska v naši tiskarni

KADAR potrebujete društvene potrebščine kot zastave, kape, regalije, uniforme, pečate in vse drugo obrnite se na svojega rojaka

F. KERŽE CO.,
2711 South Millard Avenue.
CHICAGO, ILL.
Cenike prejmete zastonj. Vse delo garantirano.

Edini slovenski pogrebnik
MARTIN BARETINČIČ
324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

V teh dnevih velike draginje

bi se moral vsakdo varovati pred boleznijo, ki pomeni velike izdatke za hišo. Popolna resnica je v pregovoru. "Forewarned is Forearmed". Slaba prebava glavobol, zguba okusa, splošna slabost, vsi taki znaki vas opozorujejo, da iščete zanesljivega zdravila — malo pozornosti vašim črevam, bo vam pomoglo preprečiti sitne neprilike.

Trinerjovo Ameriško Zdravilno Grenko Vino

je tisto zdravilo, katerega potrebujete v takih slučajih. Isto izčisti čreva, odstrani zbrano neporabno tvarino, v kateri se rode in množe razni bacili, pomaga prebavi, povrne okus in ojači kri in želodec, ki so potem vstanu braniti se pred večino napadajočih bacilov. aZ gori označene slučaje, nadalje za nervoznost, želodčne neprilike pri ženskah ob času življenske premembe, kakor tudi pri premogarjih v premogarskih okrajih, itd., je priznano to zdravilo za najboljše izmed vseh enakih pripravkov. To vino je pripravljeno iz grenkih zelišč, korenine in lubja, ki imajo znane zdravilne moči in iz čistega, naravnega, močnega rdečega vina. Isto je dobro tudi za najbolj občutljiv želodec. Cena $1.00. V lekarnah,

Trinerjev Liniment

vam prinese v hišo pravo družinsko zdravilo. Je nepreskoljiv za revmatizem in nevralgijo, je izvrsten pri ponesrečenju, za zvijenje, otekline, okorel vrat, itd. Je jako poživljajoč za utrujene mišice po težkem delu ali dolgi hoji. Cena 25 in 50c v lekarnah, po pošti 35 in 60c.

Trinerjev Cough Sedative

je najbolj zanesljivo zdravilo zoper prehlade in kašelj, hripavost, vnetje sapnika, naduho, itd. Cena ista kakor za liniment.

Trinerjeva zdravila so dobila najvišje mogoče nagrade na mnogih mednarodnih razstavah. Zadnje nagrade: Zalta kolajna—San Francisco, 1915, Grand Prix—Panama, 1916.

JOS. TRINER
kemik izdelovalec,
1333-1339 So. Ashland Ave. Chicago, Ill.